

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiło jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 40.— K
pol leta . . . 20.— „
četrt leta . . . 10.— „
posamezna številka po 80 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpisne služb je plačati po 60 vin za vsako peti-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne š. 45 K.

Telefon uredništva
št. 312.

Za ostanke je plačati od enostolne peti-vrste, če se tiska enkrat . . . 90 vin.
„ „ dvakrat . . . 80 „
„ „ trikrat . . . 50 „
za nadanja uvrščenja od peti-vrste po 40 vin.
Ostanke sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštne.

Učiteljsko razsodišče.

Vsled sklepa Zavezine delegacije z dne 6. septembra 1919 se je ustanovilo učiteljsko razsodišče. Pooblašeni odbor je izdelal na svoji seji dne 22. maja 1920 poslovni red ter naznanil ustanovitev višjemu šolskemu svetu s prošnjo, da podpira ustanovljeno institucijo ter tako pripomore, da se prepri in spori med učiteljstvom poravnajo in pomirijo doma. Poslovni red se glasi:

I. Ime in sedež.

Učiteljsko razsodišče je del naše organizacije. Svoj sedež ima v kraju, kjer prebiva predsednik.

II. Namen.

1. Poravnava vseh nespornostnih (prepirov, družbenih, službenih, osebnih) med učiteljstvom.

2. Razsodba vseh predloženih spornih vprašanj, vseh obdolžitvev (netovariških, nečastnih dejanj) med učiteljskimi osebami.

3. Vpliv na krivce potom šolskih oblasti in organizacije.

III. Delokrog.

Vsak član naše organizacije je dolžan pokoriti se razsodišču.

IV. Uprava.

1. Društveno učiteljsko razsodišče, t. j. predsednik ali namestnik, 2 prisednika ali namestnika in po dva zastopnika strank.

2. Pokrajinsko učiteljsko razsodišče, t. j. za sedaj 6 članov izvoljenih vsled sklepa delegacije.

Predsednik Ludovik Černej, okr. šol. nadzornik v Celju, Luka Jelenc, ravnatelj mešč. šole v Ljubljani, Hinko Šumer, šol. voditelj v Šmarju p. J., Otilija Feiglova, nadučiteljica v Slov. Bistrici, Marija Mehletova, strokovna učiteljica v Ljubljani, Vita Zupančičeva, strokovna učiteljica v Ljubljani.

V. Sklepčnost.

Društveno učiteljsko razsodišče je sklepčno, ako je navzoč predsednik ali namestnik in 2 prisednika ali namestnika.

Pokrajinsko učiteljsko razsodišče je sklepčno, ako je navzoč predsednik ali namestnik in dva člana.

VI. Volitve.

Okrajna učit. društva volijo vsako leto z (2/3) dvetretjinsko večino predsednika in namestnika ter 2 prisednika in 2 namestnika društ. učit. razsodišča.

Delegacija volj za sedaj 6 članov v pokrajinsko učit. razsodišče. Iz svoje srede si izvolijo predsednika in namestnika in poročevalce.

Po dva zastopnika imenujeta stranki od slučaja do slučaja.

VII. Kritje stroškov.

Za kritje stroškov se ustanovi posebni sklad, ki prejema:

1. darila,
2. prispevke učiteljskih društev,
3. povrnjene celotne ali delne izdatke po razsodbi.

VIII. Poslovanje.

1. Predložitev spornih zadev.

- a) Kadar imata 2 učitelja(ici) med seboj sporno vprašanje, predložita zadevo skupno predsedniku in imenujeta svoja zastopnika. Predsednik skliče razsodišče tekom treh tednov.

b) Ena izmed strank predloži zadevo predsedniku, ki pozove tekom enega tedna nasprotno stranko, da se podvrže razsodišču.

c) Ako ta odkloni priznati razsodbo, razpravlja društveno razsodišče tekom 6. tednov brez obtoženca ter izroči zadevo s primernim pojasnilom in morebitnimi predlogi šolskim oblastim (disciplinarnemu senatu).

č) Za sporne točke strank iz dveh okrajev določita stranki sporazumno eno izmed razsodišč. Ako se ne moreta zediniti na domače razsodišče, lahko naprosita sosedno društveno učiteljsko razsodišče.

2. Društveno učiteljsko razsodišče izreče sodbo v 6. tednih, pokrajinsko učiteljsko razsodišče v 3. mesecih.

3. Proti soglasnemu sklepu društvenega učiteljskega razsodišča ni priziva, sicer pa lahko vsaka stranka predlaga, da se sporna zadeva izroči pokrajinskemu učiteljskemu razsodišču.

Proti sklepu pokrajinskega učiteljskega razsodišča ni priziva; možna pa je obnovitev pri društvenem učiteljskem razsodišču na podlagi važnih dokazov.

4. Anonimnih ovadb učiteljsko razsodišče ne upošteva.

5. Nikdar se ne sme izreči razsodba, ne da bi udeleženec imel priliko zagovora.

Razsodišče začne poslovati s 1. junijem t. l.

Vsa Zavezina okrajna učiteljska društva prosimo, da izvolijo v smislu čl. IV. pravil „Učiteljskega razsodišča“ člane „Društvenega učiteljskega razsodišča“ z dvetretjinsko večino navzočih članov predsednika in namestnika ter dva prisednika in dva namestnika.

Draginjska doklada, povišice, štetje službene dobe in dekreti o prevedenju na nove plače.

Onim učiteljem (icam), ki bi imeli napredovati v smislu naredbe celokupne drž. vlade za Slovenijo z dne 14. feb. 1919 št. 261 Ur. L. v času od 1. decembra 1919 do vključno 1. junija 1920 v IV. činovni razred 1. plačil. stopnje, v III. č. r. 1. pl. st., II. čin. razred 1. plačilne stopnje in v II. č. r. 3. pl. st. to je od plače letnih 2000 na 2200 K, od 2600 na 3000 K, od 3400 na 4000 K in od 4400 na 4800 K, je avtomatično nakazana zvišana draginjska doklada v smislu ministrske naredbe z dne 18. julija 1919 št. 575 Ur. L. za mesecnih 50K in to vsled tega, ker se učiteljstvu odmerja dr. d. od prejemkov, katere bi uživalo še sedaj v smislu navedene naredbe. Ti poviški se izplačajo 1. junija t. l. onim, ki bi napredovali do vključno 1. maja: tisti pa, ki bi napredovali dne 1. junija t. l., dobe zvišano dr. d. s plačo za julij. Zanimivo je torej za vsakega, da si ogleda uvrstilni dekret iz leta 1919 in tisti ki bi bil v tem prikrašan, napravi potrebn korake službenim putem. — **Povišice** (triletnice), ki so dospole v izplačilo v času od 1. januarja do vključno 1. maja t. l. so se tudi že avtomatično nakazale, one pa, ki dospo v izplačilo dne 1. junija se izplačajo s plačo za julij. Kako se bo v nadalje postopalo glede nakazila dospelih triletnic, izidejo od pristojne oblasti posebnim navodila. — Člen 29. zakona o narodnih šolah z dne 19. aprila 1904 se glasi: »Stalni učitelj i stalna učiteljica mogu biti ona lica, koja su srbski podaniki i koja su svršila filozofski fakultet velike škole, ili koja su svršila učiteljsku školu i položila u njoj učiteljski izpit zrelosti. Posle 2

godine dobivaju pravo na polaganje praktičnog učiteljskog ispita. Dok ne polože ovaj ispit, nemaju prava na povišice plaće; a po položenom ispitu može im se računati najviše pet godina za povišicu penziju.“ Glasom tega člana se toraj učiteljstvu z maturo in z usposobljenostnim izpitom šteje dejanska službena doba za povišice in pok. od 1. dne nastopa službe, a največ 5 let do prestanega usposobljenostnega izpita n. pr.: Učitelj je dejansko služboval do 1. dec. 1919 27 let 7 mesecev: med prvim nastopom in usp. izpitom je služil 7 let 3 mesece. Za povišice (triletnice) in pokojnino se mu šteje 27 let 7 mesecev manj 2 leti 3 mesece. tj. 25 let 4 mesece in mu pripada plača 2400 din. + 8 povišic po 300 din. skupaj letnih 4800 din., 9. povišica po 200 d. mu bo izplačljiva dne 1. avgusta 1921. Prekinilve, kakor tudi začasne upokojitve, se nikakor ne štejejo v službeno dobo niti za povišice, niti za pokojnino. — Učiteljstvo, ki je služilo dne 1. decembra 1919 dobi, z ozirom, na ureditvev plač v smislu zakona z dne 23. julija 1919 št. 643 U. L., v najkrajšem času potom okraj. (mest.) š. sv. dekrete o prevedenju na nove plače.

Glas od Drave.

Ne sliši se mnogo o nas v tiskani javnosti, na vsak način ne toliko, kolikor bi bilo potrebno z ozirom na važnost postojanke, katero zavzemamo tik ob drž. in jezikovni meji. Dasi je Maribor drugo največje mesto v Sloveniji in nad vse važna točka v gospodarskem, kulturnem in še v marsikaterem drugem oziru, vendar sameva nekako pozabljen, kakor da bi ga ne bilo, ali pa kakor da bi bil nekje tam v deveti deželi, kjer se cedi mleko in med tudi učiteljstvu, kjer vladata red in pravica, kakor se spodobi v svobodni državi. Le kadar izbruhnejo na teh vulkanskih tleh večje stavke, le takrat se ozira širša javnost z veliko skrbjo ravno na Maribor, takrat naenkrat uvidevajo vsi njegovo važnost, ker more ravno on postati usodepoln ne samo za svojo okolico, ampak za celo Slovenijo, da, za celo državo. Takrat nihče ne zavida Mariborčanov — tudi učiteljstvo ne — ampak je vsakdo vesel, da je čimdalje proč od tega lepega mesta. Kadar pa vse to poleže in mine nevarnost, pa teče zopet Drava mirno svojo pot, takrat smo pa zopet pozabljeni in se nas zavida za ta raj, ki se pa lahko čez noč izpremeni v pekel.

V marsikaterem oziru je zanimivo in poučno, da se včasih malce ozremo na šolstvo in učiteljstvo na tej postojanki. Saj ravno ta dva gradita temelj bodočnosti in ravno od teh dveh faktorjev se pričakuje, da prerodita to nekdanjo tako močno nemško trdnjavo. Nočemo več omenjati križevnega pota, katerega je moralo pred dobrim letom nastopiti tukaj in splot ob meji na stotine slovenskega učiteljstva. Težka in s trnjem posuta je bila ta pot. In v tistih negotovih časih, ko smo viseli zdelani in izmučeni takorekoč med življenjem in smrtjo, ni bilo od tistih strani take opore, kakor se je pričakovalo in kakršne bi se bilo lahko nudilo. Sami v sebi in v delu smo našli utehe. Vse to je minulo, prestano je in pozabljeno, pozabljeno pred vsem tam, kjer bi ne smelo biti pozabljeno.

Le pogledimo! Učiteljstvo je že ponovno prosilo in zahtevalo, da naj bi se mesta razpisala in oddala. Umevno je, da bi vendar rado prišlo po poldrugoletnem provizoriju vsaj od tega, da bi vedelo pri čem je. Ta negotovost mu jemlje veselje

do dela v šoli in zunaj nje, zlasti vsled tega, ker se vedno bolj opaža, da se vrača doba protekcij in strankarstva, katero so poznali nekdanj v Ljubljani in na Kranjskem, katera pa ni dosegla na bivši Štajerski nikdar takega viška in splošnosti. A na vse tozadevne vloge ni niti odgovora. Zdi se, da se višja šolska oblast ogiblje načeti to pereče vprašanje in siliti, da ima za to svoje posebne vzroke, ki so pa seveda čisto golega stvarnega značaja in nimajo s protekcijami in strankarstvom nobenih zvez. Kdo bi mislil drugače, ta bi se gotovo silno motil! Sicer pa takih ni med nami. V dobi svobode in pravičnosti bi bila taka misel naravnost pregrešna!

Pa Bog je visoko, a car daleko. — Ako v Ljubljani ne umevajo našega položaja, ga umevajo vsaj tu na licu mesta. To bi bil povsem nevaren sklep. Pa motiš se, prijatelj! Danes, v dobi prevratov in revolucije ne najdeš ne naravnih, ne logičnih sklepov. Glej! Nemci, prejšnji gospodari, so storili vse za šolo in učiteljstvo. So pač uvidevali velikansko važnost obeh za bodočnost. Podpirali so prav izdatno šolo in učiteljstvo, kjer so mogli. Pri nas je pa treba štediti. In kje je štedenje lažje in umestnejše kakor ravno pri šoli in učiteljstvu. Saj to se pozna šele čez leta, sicer ne štedenje samo, ampak sadovi štedenja. — Nemci so dajali voditeljem stanarino. In Slovenci so jo tudi dajali, dokler so bili voditelji — Nemci. Kakor hitro pa so prišli na njihova mesta Slovenci, se je stanarina ustavila. Razumljivo. Saj napram Nemcem se je bilo potreba pokazati — gentlemane, napram Slovincem pa — rovtarje. Pa naj kdo poreče, da to ni logika!

No, če ne umevajo takih-le vprašanj gospodje, ki nimajo pravzaprav nič opravila s šolo, to je na vse zadnje še vsaj deloma umljivo in če že hočete, tudi opravičljivo. Neumljivo in neopravičljivo pa je, da najde učiteljstvo tamkaj, kjer bi moralo najti prvo oporo na težavni poti mesto opore — poleno. V sebi, kjer išče razumevaločega prijatelja, najde gluha ušesa, ki ga ne morejo ali pa nočejo umeti. Mesto razveseljive vzpodbude, dobi osoren odgovor, ki uniči še tisto trohico veselja do dela, ki je morda ostala, kljub „prijetnim“ razmeram. — Pa čemu bi iskali prijatelje. Veseli bi bili, da bi našli v njem vsaj ono pravičnost in uvidenost, ki jo mora imeti oseba, ki opravlja tako službo. A niti tega ni. Idite prosit pomoči ali nasvetov, pa dobite osoren odgovor, da se tudi vi žrtvujete, sicer pa, če niste zmožni, pa pustite.“ Postavno določajo voditelji razrede posameznim učnim osebami. V Mariboru pa ne poznajo te postave in voditelji nimajo teh skrbi. Kar pride kratkomalo ukaz, da naj voditelj z ozirom na disciplino ali bogve kaj še menja razred z X. In to ne v začetku, ampak v sredi, ali pa proti koncu šolskega leta, da trpita dva razreda in ne en sam. Sklicuje se na mestni šolski svet, kjer se je morda kaj govorilo, a kjer se pa gotovo ni sklenilo kaj takega. In ako se takoj ne pokoriš, te čaka v kotu šiba v katerikoli obliki. Svojih misli, nazorov in razlogov ne smeš imeti. Dovolj je, da se ti je ukazalo. Ti si stroj in poslušaj, ako ne, si pripiši posledice sam. — Urniki s številom in razpredelom ur se razlikujejo po tem, kdo jih je sestavil. Nemci imajo prednost, kakor imajo tudi prednost za daljše supleture na meščanskih šolah. Seveda Slovenec in Slovenka nista tako sposobna, ker že službujeta na istem zavodu pod istim vodstvom na ljudski

šoli in že preveč poznata ustroj in razmere istega zavoda. Zaradi učnih načrtov se je po cele tedne in mesece hospitalno, konferiralo in nazadnje — diktiralo. To je najboljšje. Saj je učiteljstvo imelo preje besedo. Nazadnje ni potreba. Saj gre za nekaj stalnega v zelo nestalni in menjajoči se dobi. — Ako imaš kako človeško potrebo, katere ne moreš odložiti, sporoči voditelju. Toliko časa moraš imeti v vsakem slučaju, da ga obvestiš in te gre on za hip nadomestovat. Zakaj, drugače je lahko osebno pozvan od merodajne strani, da je tudi takrat on odgovoren za mir in red tudi v tvojem razredu...

Lahko bi našli še marsikaj „razveseljivega“. Pa pustimo to. Ni bil naš namen delati komu krivico in vlačiti v javnost, kar bi bilo boljše prikriti. Opozoriti pa smo hoteli le na nekatera dejstva, ki so značilna za sedanje čase in razmere. Tem bi se lahko opomoglo, ako bi bilo na merodajnih mestih več umevanja za šolo in učiteljstvo. In to bi bilo, bogme, obema v korist.

O mariborskem učiteljstvu se malo piše, a več govori. Vsaj odmevi raznih glasov prihajajo tudi do valov Drave. Nekaterim smo preradikalni, drugi imenujejo nas socialiste, tretji pa boljševiske komuniste in kolikor je še časa primernih izrazov in struj. In mi? Mi imamo prijetno zavest, da smo v prvi vrsti in pred vsem stanovsko zavedno učiteljstvo, ki je pripravljeno žrtvovati vse v dobrobit šole in svojega stanu. Imamo v miniaturni izvedeno že unijo. Saj imamo vrlo stanovsko organizacijo, katera družijo vse učiteljstvo brez razlike političnega prepričanja. In ta gre in pojde svojo pot v prid šole in učiteljstva brez ozira na levo in desno, dokler ne doseže svojega jasnega cilja. —

Samostojna kmetijska stranka in učiteljstvo.

Dovolite g. urednik mali odgovor tudi meni v U. T. na „Kmetijski list“ v 19. številki od 6. maja. Dosedaj smo slišali že dva odgovora o tem članku. Moje nadaljevanje ne bo menda škodovalo, ker bo nekoliko različno. Kot naročnik tega lista opazujem z bistrim očesom pisavo Samostojnih. Ugaja mi zelo, da natančno loči vero od zlorabe vere. Dovolj imamo britkih izkušenj o tem. Jaz sem bil vedno odkrit katoličan. Verska načela so moj kažipot v življenju in krščanska morala pri odgoji v šoli. To toplo priporočam tudi vsemu učiteljstvu. Kljub temu sem trpel preganjanje, zaničevanje in obrekovanje kot malokateri izmed učiteljstva od ljudi, ki so bili na glasu kot pravi krščanski možje Šušteršičevega kalibra. A njih dela so vražja, ne pa krščanska. Zloraba vere je kuga, ki razsaja še sedaj med našim narodom. Tudi med učiteljstvom se je pojavila ta kuga. Vsaka kužna bolezen je nevarna, ogibati se je moramo, radi tega o spravi med pseudo krščanskimi učitelji in med nami ne more biti govora.

Ako se bodo „Samostojni kmetje“ na pravi verski podlagi bojevali vztrajno proti klerikalni kugi za blagor kmečkega stanu, bo njihova zmaga zanesljiva in simpatije učiteljstva bodo z njimi. Mi učitelji pa kot narodni odgojitelji moramo biti vsled dobljenih izkušenj nad političnimi strankami. Za nas je najbolje, da se ne eksponiramo v političnih horbah. Naše delo mora biti na polju prosvete za občni blagor našega naroda. Kdor bo nas podpiral pri tem plemenitem in težkem delu, bo podpiral samega sebe, svojo politično stranko in srečno bodočnost celega našega naroda. — Vsak od nas mora biti v političnih zadevah popolnoma neodvisen in prost. Pri volitvah naj odda svoj listek v volilno urno po svojem prepričanju — in s tem je njegovo politično delo izvršeno. Ako pridejo kdaj Samostojni do politične veljave, naj pokažejo z dejanji, da so za nas in z nami; potem bo prišel omenjeni članek do zaželenje veljave!

Politični veteran.

Fabinčeva fotografija.

„Grdo napada Fabinč v „Jeseniški Straži“ kar po vrsti može, ki niso volili njegove olikane garde. Zastramuje nadzornika gradbenega vodstva g. Opitza, ker ne zatajuje svojega verskega prepričanja in se ne sramuje odkriti se pred znamenjem sv. križa.“ „Slovenec“ iz leta 1906, št. 74.

Fabinč je bil duševni oče in urednik „Jeseniške Straže“. Danes je Fabinč urednik „Slovenskega učitelja“ in izrablja Slomškovo zvezo za hujkanje in uprizorjanje zdražbe med slovenskim učiteljstvom, ki bi hoteli napraviti slogov v naših stanovskih vrstah. Fabinč izrablja krščansko misel sedaj v svoje popolnoma osebne namene, ker bi rad postal okrajni šolski nadzornik za Ljubljano in hkrati

nadzornik nad vsemi meščanskimi šolami na bivšem Kranjskem, pozneje pa višji šolski nadzornik. V zadnji seji višjega šolskega sveta je predsednik Slomškove zveze podal tak predlog.

Divide et impera! Zaradi ene same osebe naj se učiteljstvo še nadalje kolje med seboj, ker dotična oseba — t. j. Fabinč! — rabi še Slomškovo zvezo za dosego svojih osebnih ambicij in namenov; zato se niti v strogo stanovskih vprašanjih naj ne bi združilo slovensko učiteljstvo brez njegovega dovoljenja.

Kdo pa je Fabinč?

Fabinč je eden onih ljudi, ki so največ škodovali učiteljskemu stanu na ugledu, ker so se na surov način norčevali iz verskega čustvovanja in duhovskega stanu; eden od onih ljudi, ki ne pozna tolerance in lojalnosti. Mi se nismo nikdar surovo izražali o verskih stvarih in duhovskem stanu, kakor se je to Fabinču in še nekaj ljudi njegove okolice. Tedaj so izrabljali učiteljsko ime v svojo radikalno nebrzdanost, zapravili so učiteljskemu stanu ugled in kradli čas, dames so pa šli v nasprotni tabor in hočejo s svojimi grehi oblatiti nas!

Značaj, kot je Fabinč, hoče postati šolski nadzornik; značaj, kot je Fabinč, izrablja sedaj krščansko učiteljsko organizacijo, Slomškovo zvezo, da bi zasejal še več razdora med učiteljske vrste in ga ne pustil — pod pretvezo katoliške ideje, ki jo zagovarja on — združiti se in zediniti niti v stanovskih vprašanjih. Zaradi ene osebe, ki ne more mirovati, naj bi vladal medsebojni boj po časopisu naprej in naj bi bila v naši stanovski organizaciji še vedno dva tabora!

Fabinč je očital, da je „Učiteljski Tovariš“ najostudnejši in najnesramnejši list, ki izhaja v Sloveniji.

Poglejmo si list, ki ga je urejal Fabinč in primerjajmo potem „Učit. Tov.“, če je kedaj tako pisal, kakor Fabinč.

Fabinčeve notice se glase:

1. „Še ne poznan sovražnik fotografiranih slik. Fotograf g. F. Pavlin je pred kratkim naslikal g. Frana Fabinča v družbi gg. Iv. Pr. Lampreta, E. Chama, L. Hummerja, J. Bricelja in F. Valjavca. G. Cham kaže na sliko s prstom „Sl. N.“ tako, da se lahko bere ime tega lista. G. Pavlin je to sliko razstavil v svoji izložihi na Hrovatovi hiši, kjer ima urar Ambrožič svojo delavnico. Ta slika je dala župniku Zabukovcu povod, da je v seji kr. š. sveta pisмено vprašal kr. š. nadzornika, g. nadpoštarja Schreya, če dovoljuje šolska oblast, da se pusti učitelj Fabinč slikati med priznano brezversko družbo in na kateri se bere ime „Slovenski Narod“, ker je to v pohujšanje jeseniške mladine, ki hodi mimo v šolo in si sliko ogleduje. — Kako naj označimo to župnikovo početje!? Bog daj n. p. pamet!“

G. Fabinč gotovo ve, kdo je napisal to notico.

2. „Jeseniška Straža, 1. 1905, št. 24.

2. Odgovor jeseniškemu župniku, g. Janezu Zabukovcu na njegovo pismono interpelacijo v seji kr. š. sveta dne 9. maja 1905: Fotograf g. Pavlin je izpostavil nad delavnico urarja g. Ambrožiča sliko, na kateri se nahaja med priznano brezversko družbo tudi moja malenkost, kakor ste se blagovolili izraziti. Po Vašem mnenju dajem s tem jeseniški mladini javno pohujšanje in to zlasti s tem, ker drži na sliko g. cand. jur. Cham v roki „Slovenski Narod“. Vem, da ste hoteli s svojo infamno lemenatarsko denunciacijo šikanirati mene in g. nadpoštarja A. Schreya, in ker se imenovani gospod ne čuti kompetentnega odločevati v tej zadevi, Vam odgovarjam sledeče:

1. Slika je bila izpostavljena brez moje vednosti in sem o njej zvedel šele od Vas, ki vse najprej ovohate.

2. Zaukazal pa sem sedaj g. Pavlinu izrecno, naj bo slika izpostavljena, da si ne boste morda domišljevali, da se kdo Vaše neznatne osebe boji. Čuditi se moram le, da se sploh predrznete brigati za take popolnoma privatne zadeve, ko imate dovolj smeti pred lastnim pragom, ker Vaš najbližji krvni sorodnik s svojim pohujšljivim življenjem propagira razširjenje alkoholizma, ki je pri nas že itak dovolj razširjen.

3. Kadar zvem, da Vas je kaka c. kr. oblast imenovala cenzorjem javne morale na Jesenicah, takrat se bom tudi udal Vaši inkvizitorski zahtevi. Doflej pa se lahko brigade za življenje svoje kuharice in svojih kaplanov.

S primernim spoštovanjem

Franc Fabinč,

Jesenice, 12. maja 1905.

3. Zanimivo porotno obravnavo nam preskrbi v kratkem jeseniški župnik Janez Zabukovec. Znano je na kako nesramen način je napadel g. Fabinča radi neke fotografije... Sedaj je pisal g. Fabinču pismo, v katerem pravi: „Tožil Vas bom če ne objavite v J. S. priložene izjave.“

— Zabukovec je prišel s tako nesramno izjavo na dan, da bi mu jo še njegov mežnar vrgel v obraz. Temu predrzemu človeku ne kaže torej drugače, da išče zadoščenja pred poroto.“ —

Jeseniška Straža 1. 1905, št. 25.

4. To gotovo ni pohujšljivo. Pri nas na Jesenicah se kmalu najde kaka stvar, ki daje javno pohujšanje, ki demoralizira mladino. Šolska deca je sedaj, odkar je videla ono fotografijo, tako sprijena, da jo ima Lucifer že vso na verigi. Razume se seveda, da pri nas pohujšujejo samo pristaši narodne stranke, da pa naši farški podrepaniki kaj tacega niso zmožni. Kdo se bo morda nad tem zgražal, če član Marijine družbe, vpisan bogsigavedi v koliko katoliških društev, in povrh še tretjerednik itd. meri pri belem dnevu ceste z Jesenic na Savo.“ — Uredniku „Slov. Učitelja“ je gotovo znano, kdo je to pisal.

Jeseniška Straža 1. 1905, št. 30.

5. „Zopet lažejo. Zabukovec piše v sobotnih „Jeseniških novicah“ v „Slovenču“, da je nekdo pobiral podpise za neko zaupnico učitelju g. Fabinču. To je navadna farška laž. Vedno pošiljajo razne obrekovalne dopise na okr. glavarstvo, misleč, da ga bo takim kalinom a la Zabukovec na ljubo deželni šolski svet predstavil.“ — Kaj pravite, g. Fabinč, kdo je to pisal?

Jeseniška Straža 1. 1905, št. 51.

Zaradi ene osebe — t. j. Fabinča — in njegovih osebnih ambicij naj se razširi razkol med učiteljstvom še na bive Štajersko in pozneje na Koroško. Fabinč ni oseba in njegov značaj ne porok za krščansko misel, ki jo on izrablja v svoje namere.

Fabinč seje med učiteljstvo samo — preprič!

Malo odgovora.

Z ozirom na razpravo v U. T. z dne 3. junija t. l. „Hribovska šola“, nekaj odgovora v pojasnilo. Že naslov temu članku ni bil povsem na mestu, ker imamo precej tacihi šol oziroma oddelkov tudi v „rav-nini“. — Zovemo jih v krškem okraju „Oddelke za oddaljene“ čez 4 km.

Na naši 4razrednici sedaj 5 razr. obstoji tak oddelke že od leta 1898. in se kaj dobro obnese, tako glede učnih uspehov kakor šol. obiska.

Imamo tudi v vseh detajlih vestno izdelan podrobni učni načrt in istotaki poseben urnik, ki se naslanja na urnik za enorazrednice z minimalnim učnim smotrom. Ako hoče tovariš L. P. tak minimalni učni načrt za oddaljene, naj se obrne na šolsko vodstvo na Višnjo goro na Dolenjskem, kjer ga ima tamkajšnji voditelj shranjenega že 5 let.

Poučevanje v tem oddelku je v resnici zelo naporno in zahteva vztrajno in izkušeno učno moč. — Na naši šoli je nepretrgoma poučeval dolgo vrsto let izkušen praktičen šolnik in je vsled svoje vestnosti in preudarnosti dosegel kaj lepe učne in vzgojne uspehe pri svojih oddaljenih. — Po odhodu tega tovariša je vodstvo poverilo izkušeni učiteljici oddaljeni oddelke, ki glede uspehov čisto nič ne zaostaja za odišlim tovarišem.

Popolnoma se strinjam s pisčevimi nazori, da bodi učitelj oddaljenega oddelka posebno nagrajen, ker ima štirikrat več dela, ko tovariš, ki poučuje svoj vsakdanji razred. Posebno ob neugodnem zimskem vremenu ima veliko truda, da doseže količjak normalen obisk in mora pri tem zelo previdno nastopati, da otrokom ne vzame veselja do šole. Na šolah v krškem okraju obiskujejo oddaljenici po 3krat v tednu v posebnem oddelku šolo. Nižja skupina po 9 ur, višja skupina po 12 ur na teden in sicer a) od 9. do 12. dop. — b) od 8.—12. dop. Poučujejo se vsi predmeti tudi risanje in ženska ročna dela. — V zimskih mesecih se pričinja pouk 1 uro kasneje. V resnici so pa taki oddelki za oddaljene v potuho staršem, še bolj pa šoli nasprotnim krajnim šolskim svetom. Staršem za to, ker jim ni potreba svojih otrok vsak dan v šolo pošiljati, kraj. šolskim svetom ozir. občinam, ker se s tem na lep način izognejo ustanovitvi potrebnih novih šol. Ker pa zaradi grozne draginje ni misliti v doglednem času na zidavo novih šolskih poslopij, tedaj je vendar bolje, da taki oddaljeni otroci vsaj po 3krat na teden obiskujejo šolo, kakor pa da ostanejo brez pouka.

Vsekako bo pa morala naša mlada država poskrbeti za zakon, ki bi naravnost onemogočil ustanovitev tacihi oddaljenih oddelkov tam, kjer so sicer vsi pogoji podani, da bi se lahko ustanovila rešna šola, kakor n. pr. pri nas, kjer že 30 let ustanavljamo okoliške šole. Kljub vztrajnemu delu okr. š. nadzornika in šolskega vodstva, še nismo prišli dalje, ko do obskurne enorazrednice, ki je nastajena nad živinskim hlevom pod slamnato streho! Proslulemu kranj. dež. odboru

so bile mizerne šolske razmere predobro znane, a ni mignil z mazincem, da bi jih odpravil, ker to ni bilo po volji gotovinu „gospodom.“

To so tisti „križi“ po tovarišu L. P. ki ubijajo naše šolstvo in teh križev se tudi v Jugoslaviji ne bomo še kmalu „odkrižali.“

Karel Frost.

Čitanke za meščanske šole.

Ker bodo meščanske šole v zadregi, katere čitanke bi vzeli v roke prihodnje šolsko leto, zato se mi zdi potrebno objaviti, da sem že februarja t. l. predložil II. del „Čitanke za meščanske šole“ na pristojno mesto v odobrenje. Upati menda smemo, da izide knjiga še pravočasno.

Ob tej priliki se obračam do tovarišev I. strok. skupine s prošnjo, naj bi glede III. dela „Čitanke“, ki jo predelam v letošnjih počitnicah, objavili svoje misli posebno o nastopnih vprašanjih:

Ali naj ostanejo berila v III. delu „Čitanke“ razvrščena po svoji leposlovni vsebini, kakor je bilo dozdaj, ali pa se naj razvrste sestavki po pisateljih, nekako v obliki slovenske čitanke?

Ker za nekaj let še ni pričakovati, da bi povsod na mešč. šolah poučeval srbohrvaščino usposobljen učitelj, ki bo, seveda, uporabljal srbohrvaške knjige; zato bi menda kazalo, da se sprejme v „Čitarko“ nekaj srbohrvaških beril. Ali se oziramo tudi na cirilico in v slovstveni zgodovini na najimnitnejše hrvaške in srbske pisatelje?

J. Brinar — Celje.

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

+ Radovljiško učiteljsko društvo zboruje dne 17. t. m. (četrtek) ob 10. uri dopoldne v Lescah. Obed naj se pravočasno naroči pri šol. vodstvu v Lescah. — Tajnik.

+ Učiteljsko društvo za Maribor in bližnjo okolico je zborovalo 27. maja. Predsednik je pozdravil številno navzočo člane ter je podelil besedo predavatelju tovarišu Silihu, ki nam je razložil v zanimivem, eno uro trajajočem govoru, kaj bodi „Cilj učiteljske izobrazbe“. V uvodu je slikal razvoj učiteljskega stanu od 17. stol. naprej. Omenil je vztrajno delovanje raznih pedagogov in filozofov za večjo in širšo učiteljsko izobrazbo ter nam je pokazal razvoj in delovanje pedagoških akademij v Belgiji, Švici in Ameriki. Pozival je jugoslovansko učiteljstvo, ki ne sme biti zadnje v Evropi, naj zastavi vse sile, da se razširi učiteljska izobrazba, katere končni cilj bodi pedagoška visoka šola. H koncu je podal 3 resolucije, ki so jih navzoči enoglasno sprejeli. Predavatelj je objubil, priobčiti svoje predavanje z resolucijami vred v „Učiteljskem Tovarišu“.

Radi zvišane članarine se je obrnil predsednik na strokovno tajništvo v vprašanju, je li upravni odbor sam upravičen zvišati članarino, ali pa mora to storiti delegacijski zbor. Ker še do danes ni odgovora, se sklene: Blagajnik naj pobere zaostalo članarino 30 K za pol leta nazaj. Blagajnik ima naročilo, da to vsoto plača Zavezi.

Glede osnovanja podružnice Slomškove zveze dne 22. maja poročal predsednik, da so se ga udeležili skoraj vsi odborniki. Predsednik in gđ. Stupca sta popisala navzočim razmere na Štajerskem ter precizirala naše stališče, opiraje se pri tem na resolucije, ki jih je sprejelo naše društvo na zadnjem zborovanju, a jih „Učit. Tov.“ ni hotel priobčiti. Naknadno prosi predsednik zborovalce, naj odobre odborovo postopanje ter apelira na člane, naj se ne dajo zavesti na druga pota vsaj v teh težkih časih ne, temveč vsak poedini naj zastavi vse svoje moči za popolno osamosvojitve naše stanovske organizacije.

Delegatom za celjsko zborovanje so bili izvoljeni: tovarišica Stupca, tovariš Tomažič in Grčar. Namestnikom tovarišica Levstikova, ter tovariša Silih in Škof. Predlog tovarišice Stupce, da žrtvuje vsak član pri prihodnjem zborovanju 20 K za delegata v Beograd, je bil enoglasno sprejet.

Z ozirom na dopis v 15. štev. „Učit. Tov.“ iz društva „Slov. učiteljic“ iz Ljubljane, sklene Učiteljsko društvo za Maribor in bližnjo okolico sledeči resoluciji:

1. Učiteljsko društvo obsoja vsako zapostavljanje učiteljic ter jih smatra kot istovestne s moškimi tovariši ne le kot člane društva, temveč tudi z ozirom na njih namestitve na vodilnih mestih in prejemanje dohodkov.

2. Učiteljice, člani učiteljskega društva za Maribor in bližnjo okolico hočejo složno delovati s svojimi tovariši in odklanjajo vsako cepljenje v posebno društvo učiteljic, dokler stoje njih tovariši na tem stališču kot sedaj.

Dalje se sklenejo sledeča vprašanja na višji šolski svet: 1. Ali je postavno, da mestni šolski svet samolastno odreja menjanje razrednih učiteljev iz tega ali onega razloga tekom šolskega leta; 2. ali je zahteva nadzornika oz. mestnega šol. sveta po zapiskih voditeljev o hospitacijah upravičena in postavna.

Z ozirom na brezdelnost mestnega šolskega sveta glede mestne učiteljske knjižnice, predlaga tovarišica Levstikova, naj prevzame učiteljsko društvo knjižnico v svojo upravo ter naj začne takoj z izposojevanjem knjig. Predsednik objubi, da bo stori odobro potrebne korake. Po več kot dveurnem zborovanju zaključil predsednik isto.

+ Učiteljsko društvo za gornjegrajski kraj zboruje v nedeljo dne 13. junija t. l. ob 10. uri v Podčetrtku. Na dnevnem redu: 1. Dopisi. 2. Dopisi in društvene zadeve. 3. Razgovor o naši udeležbi pri učiteljskem kongresu v Beogradu. 4. Volitev odposlanca za zborovanje Zaveze v Celju. 5. Primerno predavanje. 6. Slučajnosti. — Odbor.

+ Učiteljsko društvo za kozjanski kraj zboruje v četrtek, dne 17. junija t. l. ob 10. uri v Podčetrtku. Na dnevnem redu: 1. Dopisi. 2. Učne slike iz prirodopisa po biološki metodi. Podava tovariš St. Firm. 3. Določitev zastopnika za učiteljski kongres v Beogradu. 4. Volitev delegatov za delegacijsko zborovanje Zaveze. 5. Plače

vanje udnine. 6. Slučajnosti. K polnoštevilni udeležbi vabi predsednik.

+ **Saleško učiteljsko društvo** je zborovalo dne 27. maja v Velenju. Ker je bil tov. predsednik odsoten, odpravi današnje zborovanje podpredsednik tov. Martin Vrečko ter prisrčno pozdravi vse došle tovariše in tovarišice. Udeležba je bila povoljna. Uvodoma nas je pozival tovariš, da se vseh zborovanih udeležujemo polnoštevilno. Potem šele bo naše organizacijsko delo zelo zaželeno uspehe, kajti le v trdni organizaciji je naša bodočnost. Pozivljamo nas, da storimo svojo dolžnost napram organizaciji s tem, da plačujemo redno članarino in se udeležujemo zborovanj. Predno preide na dnevni red, spominja se v lepo zasnovanem govoru nedavno preminulega moža, ki je žrtvoval vse svoje življenje šoli, vzgoji mladine, vzgoji učiteljskega naraščanja in izobrazbi učitelstva potom Slov. šol. matice. Ta mož je znan pedagog rav. Henrik Schreiner. Težko se bo našel naslednik s tolikim vsestranskim in praktičnim znanjem, kakor ga je imel rav. Schreiner. Slava njegovemu spominu! Nadalje omeni še spremembe pri društvu. Gospodična Milica Jurkovič se je preselila na njeno novo službeno mesto v Krog pri Murski Soboti. Bila je dobra tovarišica, ki se je zavedala svojih dolžnosti napram organizaciji. Želimo ji na novem mestu obilo sreče in zadovoljnosti. Omeni tudi tov. Mici Skazovo, katero je bolezen prisilila, da je stopila v začasen pokoj. Na bolezenskem dopustu se nahajata tudi tov. Pokeržnik in Orel. Vsem trem želimo, da bi kmalu okrevali ter prišli zopet čili in zdravi v našo sredo. S tem preide na dnevni red. 1. Zapisnik se prečita in odobri. 2. Društvo sklene, da pošlje enega zastopnika v Beograd. Vsak član našega društva prispeva za zastopnika kot odškodnino na potovalnih stroških po 20 K. Za delegata je izvoljen tov. Vrečko M. 3. Zavezna zborovanja v Celju se udeležijo razum predsednika in podpredsednika tov. Skala kot delegat, namestnika Cilka irobel-eva. 4. Ker je gmojni položaj Zaveze jako težaven, sprejme se predlog o zvišanju članarine od 72 K na 120 K letno. Članarina naj se odda pri zborovanju, ne pošiljati po pošti! 5. Predlog, da bi izhajal poseben urad. list za šole, se sprejme. Glede prihodnjega zborovanja se sklene, da stopimo v zvezo z Vranskim učiteljskim društvom radi skupnega izleta na Oljko. Dan prihodnjega zborovanja se bode pravočasno naznanil. — Tajnica.

+ **Učiteljsko društvo za brežiški in sevnški okraj** je zborovalo dne 16. maja 1920 v Brežicah. Udeležba je bila prav povoljna. Uvodoma se spominja tovariš predsednik Janko Knapič nedavno preminulega odličnega slov. šolnika in pedagoškega pisatelja ravnatelja Henrika Schreinerja. — Temu sledi poročilo o raznih društvenih zadevah. Društvo šteje 65 članov. Razen dveh so včlanjeni pri našem društvu vsi učitelji in vse učiteljice našega okraja. — Delegatom za zadnje Zavezino delegacijsko zborovanje v Celju se izvolita tov. nadučitelj Jamsšek Fran in Sušnik Mirko, oba iz Rajhenburga; namestnikom pa tov. Pečnik Josip iz Kapel in tov. Vadnal Franc iz Dobove. Učiteljskega kongresa v Beogradu se udeležita tovariša Jamsšek Fran in Vadnal Franc. Soglasno se sprejme predlog, da prispeva za delegate vsak član našega društva po 10 K. Šole, ki še niso plačale, naj pošljejo prispevke načelstvu. — Nato sledi predavanje gospe Mešičkove: Učitelj kot vzgojitelj. Z največjo pozornostjo smo sledili zanimivemu predavanju, čigar snov je zajemala predavateljica vseskozi iz življenja in iz lastnih izkušenj. Predavanju je sledilo živahno odobravanje in predsednik se gospe Mešičkovi iskreno zahvali za njen izborni referat.

Glede naredbe poverjenstva za uk in bogocastje z dne 23. aprila 1920, št. 52 U. L. o usposobljenostem ocenjevanju učiteljev na javnih ljudskih in meščanskih šolah št. društvo na stališču, naj § 1. te naredbe odpade. Učitelj ima svojega ocenjevalca edine v okrajnem šolskem nadzorniku, voditelja na bodi podlenemu učiteljsstvu le tovariš in svetovalec.

Zaveza naj ukrene, da se tudi druga okrajna društva izjavijo o tej naredbi.

Nadalje se izreče društvo, naj se pri nameščanju učiteljev ozira v prvi vrsti na kvalifikacijo, potem na službeno starost in na družinske razmere prosilcev.

Končno se sklene, da pristopi naše društvo k zadrugi, katere namen je ustanovitev tvornice učil in šol. potrebnih v Ljubljani. Delegatom za ustanovni občni zbor omenjene zadruge se izvoli tov. Jamsšek Fran. Prihodnje zborovanje se vrši v Dobovi, eventualno v Brežicah 8. julija, na katerem predava tov. Vadnal o čebelarstvu.

+ **Učiteljsko društvo za laški okraj** zbruje v četrtek dne 17. junija 1920 ob 8. uri zjutraj v šoli na Zidanem mostu po nastopnem vsposredu:

1. Zapisnik.
2. Donosi in društvene vesti.
3. „Solstvo na Slovenskem do 18. stoletja.“ Predava g. prof. dr. Pivko iz Maribora.
4. Volitev delegatov za Zavezino delegacijsko zborovanje v Celju in posvetovanje o udeležbi društvenih članov na učiteljskem kongresu v Beogradu.
5. Slučajnosti.

Pevska vaja se vrši ob pol 8. uri. Polnoštevilne udeležbe prosil in pričakuje odbor.

+ **Društvo vpočenega učiteljsstva** ima svoj občni zbor v sredo, dne 16. junija t. l. ob 14. uri v šoli na Ledini. Člani (-ce), udeležite se zbora polnoštevilno, ker je dnevni red zanimiv. Kako drugo obvestilo se o tem ne bo izdalo. — Odbor.

+ **Ljubljansko učiteljsko društvo** je zborovalo 31. maja t. l. Na dnevnem redu so bila nova društvena pravila in poročilo o naredbi glede javne kvalifikacije.

Izredni občni zbor je sprejel načrt pravil z ozirom na centralno organizacijo vsega učiteljsstva v Jugoslaviji.

Učiteljsstvo je mnenja, da naj goji društvo tudi strokovna predavanja pedagoško-didaktične vsebine. Zato ta točka ostane neizpremenjena po načrtu. Priopniti je, da je ta točka z ozirom na Uduženje manj važna nego pravna in gmojna vprašanja, ki jih nalaga skuona stanovska organizacija. Z ozirom na Zavezo pa je sprejem kulturnega programa važna točka, katero mora Zaveza upoštevati, predno se definitivno razdrži.

Ako bi postala Zaveza pod tem ali drugim imenom kulturno društvo, je za članstvo stanovske organizacije neobvezno. Predno se Zaveza razpusti, treba delegatom temeljito premisljevati o tem vprašanju. Zaželjena javna kvalifikacija ni zadovoljila pričakovani učiteljsstva. Ustvarja nov stan nadzornikov in razdor ter nezaupanje v naše vrste.

Učiteljsstvo podreja mesto dosedanjim 6 ali 10 nadzornikom režim, proti kateremu se je učiteljsstvo dosledno vedno borilo; tako se število novih nadzornikov poveča za toliko, kolikor je šol v Sloveniji.

Izredni občni zbor je nato sprejel sledeče resolucije:

1. Priznavamo izključno samo javno kvalifikacijo po okrajnih in višjih šolskih nadzornikih.
2. Zahtevamo pravico pritožbe zoper vsak red po okrajnih in višjih šolskih nadzornikih izrečeni ocnali.
3. Zavračamo vsako na katerikoli način nameravano službeno oceno v smislu naredbe poverjenstva za uk in bogocastje z dne 23. aprila 1920.

4. Zavezi naročamo v stanovskem interesu, da izposluje razveljavljenje gori citirane naredbe predno bi se ista mogla praktično izvajati.

5. Dalje se Zavezi naroča, da potom okrožnice pozove vsa ostala okr. učit. društva, naj izrečejo svoje mnenje o tej naredbi.

+ **Kamniško učiteljsko društvo** zbruje v četrtek, dne 17. junija 1920 ob 15. uri (3. uri popoldne) v šolskem poslopju v Radomljah. Ker je na dnevnem redu več važnih točk, se pričakuje obilne udeležbe.

+ **„Društvo učiteljev in šolskih prijateljev za okraj ljubljanske okolice“** ima svoj občni zbor dne 16. junija t. l. ob 9. uri dopoldne v telovadnici I. mestne deške ljudske šole na Ledini v Ljubljani. Dnevni red je:

1. Poročilo o našem položaju sploh.
2. Enotna društvena pravila.
3. Volitev delegatov.
4. Poročilo pregledovalcev računov za leto 1919.

5. „O naših legionarjih v Rusiji.“ (Predava g. V. Engelsberger).

6. Slučajnosti.

7. Plačevanje članarine.

K temu zborovanju vabim tem potom vse cenjeno učiteljsvo ljubljanske okolice ne glede na političko naziranje. Ker ima po naredbi viš. šol. sveta vsak udeleženec tak dan dopust, tedaj naj se vsak oglasi v tem smislu pri vodstvu svoje šole. — Janko Žirovnik, t. č. predsednik.

+ **Učiteljsko društvo za konjski okraj** je zborovalo dne 15. maja v Konjicah. Na tem zborovanju je bil izvoljen društveni predsednik tov. Lovro Serajnik, ker je dosedanji predsednik tov. Bobič odstopil in zopetne izvolitve tudi ni sprejel. Izid volitve je dokaz, da uživa tov. Bobič zaupanje večine učiteljsva tukajšnjega okraja. Že v začetku zborovanja so se njegovim nasprotniki po precej burnih prizorih odstranili. Zborovanju je prisostvoval vladni zastopnik okrajni komisar g. dr. Mahnič.

Zborovanje litjskega učiteljskega društva došlo na 19. t. m. v Ljubljani, se preloži na poznejši čas, ki se naznani pravočasno. Prosim pošljite mi čimprej vsaj polletno članarino, kateri tega še niste storili. — Bezeljak.

Iz Jugoslavije.

— **Načrt šolskega zakona in načrt pravil za Uduženje jugoslovanskega učiteljsstva.** Današnji številki prilagamo načrt šolskega zakona, predelan na podlagi osnutka „Prosvetnega odbora“ v Beogradu. Načrt je načelno stališče, ki ga je Zavezin odsek za preosnovo šol. zakona zavzel k posameznim točkam. Avtonomija šolstva in samouprava učiteljsstva sta dva glavna in načelna temelja, na podlagi katerih je bil načrt predelan. — V pravilih za Uduženje so podane glavne smernice — ali temelji — na podlagi katerih se potem potom poslovnikov izdela in izpolni Uduženje. Ta načrt so izdelali člani likvidacijskega odseka Zaveze na podlagi načrta, ki ga je predložil odbor Uduženja srbskega učiteljsva v Beogradu. V tem načrtu je zastopana ideja centralizacija in administrativna decentralizacija, ki omogoči uspešno delovanje organizacije. Naslanja se na šolsko upravo in ne politično, zato ne more zgrešiti svojega namena, čeprav še nimamo ustave. Šolska uprava, s katero je paralelna zgrajena organizacija, se ne bo izpremenila tudi ne „z ustavo“. Zaveza bo storila vse, da uveljavi oba načrta tudi med ostalim jugoslovanskim učiteljsvom in temeljna načela načrta šolskega zakona tudi v našem bodočem šolskem zakonu. S svojo likvidacijo bo predala to nalogo zastopnikom slovenskega učiteljsva v Uduženju. — S tem pa ni rečeno, da se oba načrta ne da sta še v čem izpremeniti. Oba odseka sta izdelala načrte po večkratnem posvetovanju in po preudarku, zato bodeta tudi zagovarjala svoje stališče na eventualno kritiko. Tovariši in tovarišice, oziroma društva, ki imajo utemeljene predloge proti kakim točki, naj vpošljejo svoje izpremenjevalne predloge strokovnemu tajništvu v Ljubljano, ki bo zbirala ves material enega in drugega načrta ter bo izročalo vse predloge odsekom v ponovno presojo in vpoštevane.

— **Višji in okrajni šolski nadzorniki za meščanske šole v Sloveniji.** (Dopis). V poročilu zadnje seje višjega šolskega sveta smo čitali, da se je zopet enkrat izvršila „pod klobukom“ nedemokracija izprememba okrajnega šol. nadzornika — nekje na bivšem Štajerskem. Osebo puščamo popolnoma pri strani in stavimo na javnost sledeča vprašanja: Zakaj se je vsa ta izprememba izvršila tako tajno? Kje je konsekvence in kje so principi, da je bilo prvič mesto okr. šol. nadzornika oddano potom razpisa in v sporazum z željami učiteljsva, sedaj pa brez razpisa in učiteljsva? Kaj so delali naši zastopniki v višjem šolskem svetu? (Kakor nam znano, je naš zastopnik učiteljsva pri seji višjega šolskega sveta protestiral proti takemu postopanju in je stavil predlog, naj se to vprašanje zaradi tega še odloži. Predlog je pa propadel. Op. ured.) Zakaj

se ravno z Mariborom tako postopa? Potem pa še nekaj principov! Oseba je posttranska stvar, kakor že omenjeno! Nadzorstvo meščanskih šol se kaže v tej obliki, da se prideli okr. šol. nadzorniku za mesto, zelo nepraktično. Okr. šol. nadzornik za mesto ima dovolj opravka z ljudskimi šolami in naj se da ljudskošolskemu učitelju. V interesu razvoja meščanskih šol pa je tudi, da prevzame okr. nadzorstvo mešč. šol poseben nadzornik iz vrst meščanskošolskega učiteljsva, ki bi bil član vseh okraj. viš. šol. sv., kjer so meščanske šole in bi imel določen stalen sedež. Dovolj opravila bi imel samo s tem. O mešč. šolah bi bil on referent. In še eno je potrebno: da je vzet nadzornik za meščanske šole iz vrst meščanskošolskega učiteljsva, ki je že deloval na meščanski šoli in videl meščansko šolo tudi že v notranjosti, ne pa tak, ki ima samo izpit za meščanske šole, ni pa še videl meščanske šole v notranjosti. Dva okrajna šolska nadzornika za meščanske šole bi zadoščala za sedaj za Slovenijo, vzeta bi morala biti iz vrst meščanskošol. učiteljsva, ki faktično deluje na meščanski šoli in bi ne imela poslov z ljudskimi šolami. Tudi referat višjega šolskega nadzornika za meščanske šole bi moral preiti v roke meščanskošolskega učitelja ter bi ne smel biti pridelen drugemu referatu. Ostati moramo pri zahtevi, da mora biti viš. šol. nadzornik posebej za meščanske šole, vzet iz teh vrst. Ni to naperjeno proti kakim osebam, temveč gre za princip: ljudske šole ljudskošolskemu, meščanske šole meščanskošolskemu, srednje šole srednješolskemu učiteljsvu! Naše organizacije morajo paziti pri izvedbi teh principov. Tudi prezreti se nas ne sme pri imenovanjih

— **Fabinc bi hotel postati višji šolski nadzornik za Štajersko.** (Dopis iz bivše Štajerske.) Sejal bi rad razdor v učiteljskih vrstah in je smatral sedanjí trenutek za najugodnejši, da bi zanesel kranjski preprič tudi čez Savo. Na račun edino pametne stanovske sloge in spravljenosti je on hotel uporabiti ta moment, da pod firmo kulturnega boja onemogoči slovo v naših vrstah in ubije v kali Unijo, ker bi on tam ne imel glavne besede. Zaradi ene osebe naj bi vladal medsebojni boj naprej! Pri prvem naskoku se mu ni posrečil njegov maneuver. Zato sedaj Fabincevi prijatelji napadajo tov. rav. Stupčevca v „Straži“ št. 57. ki piše o zborovanju v Mariboru med drugim sledeče: „Nepricačkanov in nepovabljenih so se vsilili na sešatek zastopniki mariborskega učiteljskega društva, ki je včlanjeno pri liberalni Zavezi. Pripeljala jih je nekaj navdušena in odlična članica Slomškove zveze, gospa ravnateljica Štupca, ki pa so jo sedaj dobili pod svoj vpliv mariborski liberalci, zlasti mariborsko žensko in učiteljsko društvo. Nepovabljeni vsiljenci so hoteli ustanoviti Slomškove zveze za Štajersko preprečiti. — Zastopniki mariborskega učiteljskega društva, ki so jih zborovalci le iz kolegijsnosti pustili govoriti, so bili mnenja, da na Štajerskem Slomškove zveze ni treba, da čas za njo še ni prišel itd. Za poprišče krščanske Slomškove zveze smatrato izključno le bivšo Kranjsko in se z vsemi silami branjajo, da bi razširila svoj delokrog tudi pri nas. Obžalovati moramo, da jim je v tem pogledu priskočila na pomoč gospa ravnateljica Štupca. Tudi ona je trdila, da tukaj še ni ugodnih tal za Slomškovo zvezo. Pri tem je nesrečno vlačila na dan neke stvari iz Sušteršičevih časov, kakor bi bila morebitnega nepravilnega postopanja Sušteršič-Jakličevega z učiteljsvom Slomškova zveza kriva. S tem je pred svojimi liberalnimi tovariši iz mariborskega učiteljskega društva javno jemala ugled Slomškovi zvezi, koje članica je sama doslej bila (če je še, ne vemo). — Gospa ravnateljica Štupca se je s svojim nastopom hudo pregrešila nad Slomškovo zvezo. Spravila je s svojimi tovariši iz mariborskega učiteljskega društva zmedo v sešatek, na katerem se je hotelo krščansko misleče učiteljsvo razgovoriti o ustanovitvi prepotrebne krščanske učiteljske organizacije na Štajerskem. Kako pride liberalno mariborsko učiteljsko društvo do tega, da se vtika nepovabljen v stvar, ki zadeva celokupno spodnještajersko krščansko misleče učiteljsvo? Ali mar krščansko misleče učiteljsvo nima zborovalne svobode, ki se priznava tudi najzadnjim delavcem! V svojih „pravilih“ ima mariborsko učiteljsko društvo, da ni proti Slomškovi zvezi. Toda to je le pesek v oči. Kako to točko razume, je pokazalo na binkošno soboto, ko je prišlo, da korporativno onemogoči Slomškovo zvezo, kar pa se ji ni posrečilo. Predsednik zborovanja je storil le samo eno napako, ki pa je pripisovati njegovi preveliki obzirnosti, da ni nepovabljenim vsiljivcem z gospo ravnateljico vred pokazal vrat. Toliko svobode pa še imamo

vendar le v Jugoslaviji, da sme krščansko misleče učiteljsvo na svojem sestanku svobodno zborovati in si ustanoviti svoje društvo! In si ga bo gotovo ustanovilo tudi na Štajerskem! Kljub nasprotovanju mariborskega učiteljskega društva! Po Spodnjem Štajerskem imamo že dovolj močno število odločno katoliškega učiteljsva, ki je pripravljeno vreči raz sebe terorizem liberalnih tovarišev in se neustrašeno organizirati v krščanskem učiteljskem društvu „Slomškovi zvezi“. — Ali ni to brezprimeren in nesramen napad na tov. rav. Stupčevca, samo zato, ker ne mara podpirati Fabinceve strasti in njegovega sovraštva, katerega hoče sejati v naše vrste. Ta napad je brezprimerna nesramnost, da se spravi nad eno samo osebo! Prepričani smo, da bo naše društvo tudi naprej hodilo po isti poti kakor dosedaj in ne bo odjenjalo od strogo strokovne organizacije. Za hujšake tu ni tal in za osebne ambicije g. Fabince tudi ne: da bi zasajal v naše vrste kulturni boj ter si potom Slomškove zveze za Štajersko hotel napraviti teren, da postane bodoči višji šolski nadzornik za Štajersko.

— **Lov za Slomškovo zvezo.** Kako so se naši prijatelji resno pripravljali na razdor v učiteljskih vrstah na bivšem Štajerskem, nam kaže okrožnica, ki jo je pripravilni odbor za ustanovitev Slomškove zveze na Štajerskem razposlal na razne zaupne duhovnike in ki se glasi: „Strogo zaupno! Velečastitj g. župnik! Podpisani pripravilni odbor za ustanovitev „Slomškove zveze“ na Štajerskem se obrača s tem do Vas, da mu blagovolite dati sledeče informacije: 1. Kateri učitelj ali učiteljica Vašega šolskega okoliša bi se dal po Vašem mnenju pridobiti za „Slomškovo zvezo“? Prosimo za natančni naslov in karakteristiko posameznikov, da jih moremo potem pisмено povabiti, da pristopijo v krščansko učiteljsko društvo. 2. Ali se nahaja v Vašem šolskem okolišu učitelj (ali tudi učiteljica), ki bi bil pripravljen, da prevzame agitacijo za „Slomškovo zvezo“ za celi ondotni sodni okraj. 3. Prosimo Vas, da zastavite svoj osebni vpliv pri učiteljsvu v prid naši stvari. Ker je cela zadeva nujna, prosimo poštombatnega odgovora na naslov Pripravljalni odbor „Slomškove zveze“ v Mariboru, Tiskarna sv. Cirila. — Maribor, dne 2. junija 1920. Pripravljalni odbor za ustanovitev „Slomškove zveze“ na Štajerskem. — Če primerjamo vse te napore z fiaskom, ki so ga ustanovitelj razdrorne organizacije doživeli na biv. Štajerskem tedaj razumemo besne napade v „Mariborski Straži“ in umejemo, kako to boli! — **Drž. uradništvo in junijski poviški draginjskih doklad.** Našo vest o odklonitvi draginjskih poviškov od uradniških organizacij popravljamo v toliko, da so se organizacije pečale s to idejo, a da do odklonitve ni prišlo. Poviški so državnemu uradništvu že izplačani, a so tako minili, da so naravnost označiti kot norčevanje iz državnega uradništva v primeru k neznosno naraščajoči draginji.

— **Pripravljalni razredi na učiteljskih odpravljeni.** Poverjenstvo za uk in bogocastje v Ljubljani je z razpisom z dne 26. maja 1920, št. 1554, odredilo, da se s šolskim letom 1920-21 odpravijo pripravilni razredi na vseh državnih in zasebnih učiteljskih, t. j. v Ljubljani, Mariboru in Velikovu.

— **Iz Krškega.** Kar nam je nudila tuk. ljudska šola s pravilnico igro „Snežulčica in škrtatje“ je treba imenovati prvovrsten užitek. Obča sodba občinstva je, da na velikih odrih ni mogoče lepši uspeh. Igra je šla preko desk s tako dovršenostjo in ljubkostjo, kakršne Krčani na našem odru še nismo videli. Pač mojstersko delo režiserja nadučitelja Levstika. — Vsi mladostni igralci, učenci od 1. do 5. razreda so izvrstno rešili svoje vloge. Dvor s kraljico na čelu je bil impozanten. Enako spretno je taista izvršila svojo vlogo kot krošnjarica in sadjarica. Prizor Snežulčice in lovca v gozdu je marsikomu izvalil solzo iz očesa. Neizrečeno lepo je bilo prednašanje besedila in občutkov, vse pristno, naravno brez vsake prisiljenosti. Enako lep je bil nastop kraljeviča s spremstvom, ministra in vseh dvorjanov. Toalete so bile slikovite, škrtati pristni in ljubki; njih voditelj Voj neverjetno siguren, živahen. Skupine posameznih slik so bile krasne. Prizor pri škrtatih, ko poskačejo s postelje — žalostinka škrtatov ob rakvi, končni zbor, vse izvrstno naštudirano in prednašano in vse s spremljevanjem primernih melodij, proizvajanih od tuk. salonskega orkestra. Odmore pa nam je kralj požrtvovalni tamburški zbor iz Leskovca. Dvorana je bila vsakokrat nabito polna, razprodana. Lep dokaz uspeha in zanimanja. Čuitemo, da se nam igra še enkrat ponovi, kar iz srca želimo. Vsa čast našemu zavednemu, požrtvovalnemu učiteljsvu, ki se ne straši ogromnega kulturnega dela. K. J.

— **Konjiški okraj.** Prosim vsa šolska vodstva, da poberejo od učiteljstva prispevke za potni fond (za uč. kongres v Beogradu) ter mi jih po nakaznici pošljejo. Za potovanje v Beograd so se prijavili: Janko Časl, Vida Rudolfova, Anica Murgel in Alfonz Zeilhofer. Dosedaj so darovali: po 40 K: Ivan Rupnik, po 20 K: Anton Strigl, Josipina Strigl, Fran Golež; po 10 K: Ferdo Bobič, Silva Bobič, Roza David, Metka Iglar, Anica Murgel in Emil Pangerc, skupaj 160 K. Fran Golež, Stranice p. Konjice.

— **Šolska predstava 4. dejanske igre „Janko in Metka“ topliške in zagorske šole.** Dne 5. jun. 1920 se je za šol. mladino obeh tukajšnjih šol uprizorila igra „Janko in Metka“ v Sokolskem domu v Zagorju ob Savi. Ista se je ob primerno nižani vstopnini ponovila v nedeljo 6. junija 1920 za starše ter prijatelje šolstva in mladine v omenjenih prostorih. Čisti dohodek se uporablja za šolsko knjižnico ter dve šol. Ta človekoljuben čin na kulturnem polju z našim šolskim naraščanjem je uspel povsem izborni. Režijo in delo v splošnem sta vodila tovariša Morelj in Pelko. Posebna zahvala velja zagorske mu pomnoženemu sekretu, ki je brezplačno sodeloval ter gdč. tovarišici Groharjevi za vodstvo petja. V največjem času je bil to naš prvi poizkus. Ker smo z započetim delom v vsakem oziru zadovoljni, hočemo v prihodnje rade volje nadaljevati v tem smislu v korist naši šolski deci in splošni naobrazbi za izpopolnitev naše vsprejemljive zagorske doline. Živeli naši dobrotniki in podporniki, ki znate ceniti napredek za naš naidebni marljivi in vstrajno napredujoči naraščaj! Ako bo šlo v splošnem tako naprej, nas bo lahko vesela naša mila majka Jugoslavija.

— **Šolsko gledališče v Krškem.** V nedeljo dne 13. junija se zadnjikrat ponovi predstava „Snegulčica in škrtarje“. Začetek ob 6., konec ob pol 9. uri zvečer.

— **Dr. Kukovec — minister za socialno politiko.** (Dopis.) Slovenskemu učitelstvu dobro znani politični delavec, g. dr. Kukovec je bil pozvan, da vstopi kot član JDS. v Vesničev kabinet. Ne le idejno stoji ta politik slov. učitelstvu prav blizu, temveč tudi realno je postal istemu največjega pomena, saj se je na njegov in dr. Ravniharjev predlog v decembru l. 1918. takorekoč čez noč izvršila izenačba naših plač z onimi državnih uradnikov. Brez peticij, resolucij in deputacij sta se ta dva gospoda kot takratna poverjenika pokrajinske vlade za Slovenijo spomnila učiteljstva in ga gmotno in socialno uvrstila v čin drž. uradnikov s srednješolsko izobrazbo. Bilo je tudi to veliko revolucionarno delo one dobe. Nova vlada je z dr. Kukovcem pridobila zelo sposobnega, marljivega in kar radi povdarjamo nesebičnega, poštenega in plemenitega sotrudnika.

— **Slovenskemu učitelstvu v Prekmurju.** Vabi se vse Slovence-učitelje na sestanek, kateri se vrši dne 17. junija ob 10. uri pri „Huberju“ v Beltincih. Porazgovorimo se, ali naj ustanovimo svoje posebno učiteljsko društvo in kako stališče naj zavzamejo glede prekmurskega učiteljstva ob drugem zborovanju okrajnega učiteljskega društva v Murski Soboti.

— **Ljubljanskim učit. maturantom l. 1910.** Tovariši! Sklenili smo, da bodi vsako peto leto skupni sestanek. Sestanek l. 1915. nam je žal vzela vojna — zato upam, da se bomo s tem večjim veseljem zbrali letos — prvikrat po desetih letih. Preživeti hočemo saj par ur v prijateljstvu kot nekda, se pogovoriti o našem minulem trpljenju in oživiti lepe spomine na dijaška leta. Trdno sem uverjen, da je še ostal med vami duh našega letnika, in znate še dobro „skupaj držati“, zato ne dvomim, da bo udeležba polnoštevilna. — Čakal sem, da se oglasi kdo drugi. Ker pa se mi zdi skrajni čas, da začnemo o sestanku resno razmišljati in ga udeležiti, ne moremo s čakanjem dalje odlašati in vas vabim, da mi v najkrajšem času sporočite želje in nasvete. Zdravi! — Ivan Primožič, nadučitelj Mekinje p. Kamnik.

— **Truplo pok. ravnatelja H. Schreinerja** so prepeljali dne 25. maja iz Maribora v Št. Jurij ob j. z. in ga na tamkajšnjem pokopališču položili k večnemu počitku.

— **Himen.** V Ljutomeru se je poročila na binkoštni ponedeljek gdč. Malčka Mursova, učiteljica na Cvenu, s tov. Josipom Velnarjem, učiteljem v Pliberku. Bilo srečno!

— **Poročil se je 31. maja t. l. tovariš Mirče Kosin,** nadučitelj v Igavasi pri Ložu, z gdč. tovarišico Zorko Bitezničkovo istotam. Mnogo sreče!

— **Poročil se je v Novem mestu tovariš Aioziji Ivanetič s tovarišico gdč. Adelo Turkovo,** hčerko šol. ravnatelja itd. v Logatcu. Vrlemu paru naše najiskrenejše častitke!

— **Članarina in darila za učiteljski konvikt** za leto 1920.: Jamšek Fran 4 K, Sušnik Mirko 4 K, Sušnik Franja 4 K, Sušnik Olga 4 K, Pink Amalija 4 K in Schubert Angela 4 K, vsi iz Rajhenburga. Hvala!

Književnost in umetnost.

Vse pod tem zaglavjem navedene knjige, muzikalijske, tiskovine itd. prodaja in sprejema zanje naročnino knjigarna „Učiteljske tiskarne“ v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6.

Zvonček. Izšli sta 4. in 5. številka letošnjega Zvončka s to-le zanimivo vsebino: 1. Tone Rakovčan: Koncert v gozdu. Pesmi. — 2. Janko Leban: Na pokopališču. Pesem. — 3. Franjo Roš: Naša pomlad. Pesem. — 4. Janko Leban: Milčina lunčka. Povest. — 5. Utva: Jutro na polju. Pesem. — 6. Juraj Jurajevič: Pesnik-proslavnik Janko Leban. Zivljenjepis z dvema podobama. — 7. Andrej Rapč: Pismo. Povest. — 8. Fran Milčinski: Gašpar, Mihec in Baltazar. Povest s 7 podobami. — 9. Tone Gaspari: Pesem slepca. — 10. Tone Rakovčan: God. Pesem. — 11. Franjo Roš: Zgodba o Ivančku. Povest. — 12. Marija Grosleja: Uspavanka. Pesem. — 13. J. Klanšek: Mladini. Pesem. — 14. Ernest Sušteršič: Slavci. List iz vojne dnevnika. — 15. Jos. Vandot: Mrtvemu kanarčku. Pesem. — 16. Pouk in zabava. — 17. Kotiček gospoda Doropoljskega. — Zvonček stane v mesečnih zvezkih vse leto 20 K, posamezna številka pa 2 K. Priporočajte ga mladini!

Šolski list, številka 2. za vse tri stopnje, je izšel. Stane pa 1 kom. nižje stopnje 5 K, za srednjo stopnjo 8 K, za višjo stopnjo pa 14 K. Vsi trije prireditelji tega lista so se z vso vestnostjo potrudili, ter nam podali v teh zvezkih še boljše tvari, kakor se nahaja v prvi številki.

Ljubljanski Zvon ima v svoji letošnji 4. štev. sledečo vsebino: Igo Gruden: Barkovlje. — Pad. Peterlin-Petruska: Na samem. — Igo Gruden: Kriska dekleta. — Ivo Sorli: Gospa Silvija. Povest. (Dalje). — Miran Jarc: Ob tih vodi. — R. Krivic: T. G. Masaryk kot estetik in literarni kritik. (K njegovi 70. letnici.) Janko Glaser: Spomin. — Ivan Zorec: Tonček in Ančka. (Konec). — France Vebber: Bergsonova teorija smešnega. (Dalje). — F. Golar: Budnica. — Marija Kmetova: Brez tal. (Dalje). — Iv. Albrecht: Tomljeve Tine mlada leta. — Književna poročila: Cankar Ivan: Moje življenje. (J. A. G.). — Sto let slovenske lirike. (Janko Glaser). — Capuder Karol: Naša država, zemljepisni pregled s statističnimi tabelami. (Anton Melik). — Popović Vasilij: Istorija Jugoslavena. (Milko Kos.). — Markič Mihael: Izpopolnjena in izenostavljena silogistika. (Fr. Vebber: Dalje prihodnjic). — Kronika: Narodna galerija. (K. Dobida). — Naši prevodi. — Nove knjige.

Koroška vigrad. V Mohorjevi tiskarni na Prevaljah je izšla 74 strani obsegajoča lična knjižica „Koroška vigrad“, ki jo je izdal in založil Narodni svet za Koroško v Velikovu. „Koroška vigrad“ obsega vrsto kratkih zgodovinskih sestavkov, povesti, pravljic, pesmic, pregovorov in ugank. Lepa knjižica bi utegnila prav dobro služiti srednji stopnji koroških ljudskih šol — dokler nimamo tam drugih knjig na razpolago — kot šolska knjiga in to še posebej zato, ker se nanaša vsebina vseh sestavkov po veliki večini na slovenski Korotan in njega prebivalstvo. To nam potrjuje tudi naslov lepega delca. Vsled tega bi sestavek „Kako sem hodil pod reko“, ki je samoposebi prav lep, ne spadal v zbirko. Drugače je s „Krstno Slavjo“, „Kraljevičem Markom“ in „Karadjordjevim zvonom v Šabcu“, ki so v knjigi zelo umestni ter jih moramo zreti s širjega — jugoslovanskega stališča. „Koroška vigrad“ je neke vrste propagandnih knjižic: v svojem uvodnem sestavku „nemško prerokovanje“ pravi dobesedno: „Tisoči in tisoči, združeni v nepremagljivo armado, komaj čakajo odločilnega ljudskega glasovanja in se veselijo prerokovane zmage, ki bo na večne čase treščila nam sovražnega Nemca ob tla in dala nam sveto zlato prostost.“ „Koroški vigradi“ želimo, da bi naša pot v sleherni koroško koč ter dosegla v obilni meri svoj plemeniti namen. Priporočamo jo v nakup naši mladini in vsem, ki ljubijo lepo knjigo. Cena lično vezanemu izvodu je 5 K.

„Oskrbna manjnadarjenec“. Spisala A. Lebarjeva, strokovna učiteljica. Učiteljska knjižnica, 1. zvezek. Izdala in založila „Slovska zveza“. Knjižica nas uvaja na 190 straneh v spoznanje in postopanje s slaboumnimi, ali — bolje rečeno — slabonadarnimi otroci. Knjižica govori o bistvu, vrstah, znakih, vzrokih slaboumnosti, kako bi se omejilo slaboumnje, o razvoju oskrbe slaboumnih, o vzgoji in oskrbi slaboumnih, o domu, zavodu in šoli, o organizaciji pomožne šole, o pouku na pomožni šoli, o učitelju na pomožni šoli, o oskrbi za šole izstopivših. Oblika je zelo priročna. Stane 20 K.

Šolski list 2. številka.

I. stopnja za 2. in 3. šolsko leto. Uredil Lj. Černež. Cena 5 K.

II. stopnja za 4. in 5. šolsko leto. Uredil A. Rapč. Cena 8 K.

III. stopnja za 6., 7. in 8. šolsko leto. Uredil P. Flerč. Cena 14 K.

Tvornica učil.

Mnogo je članov učiteljskega stanu, ki lahko tvornici učil in potom nje vsemu šolstvu naše države mnogo koristijo. Na vse te se obračamo s pozivom, naj tvornici javijo svojo pomoč v občo korist.

Tvornica učil napravlja in prodaja zbirke rudnin, hroščev, metuljev, rastlin, nagačenih ptic, čveteronožcev, plazivcev, dvoživk itd. Učiteljstvo, ki hoče in more pri teh zbirkah sodelovati, naj se takoj javi z navedbo predmetov in pogojem!

Sprejemamo vse predmete, izdelke, načrte, risbe, slike itd. za nazorni pouk. Prosimo prijavi!

Dobrodošle so nam slike in skice za zemljepisni, zgodovinski, narodopisni pouk. Kupujemo predmete za kemična in fi-

zikalna učila, za somatologijo, za risanje, deška in ženska ročna dela. Ustrežete nam z lastnimi izumi, ki jih posameznik v množini ne more izdelovati, tvornici pa bo to mogoče. Neizrabljeni kapitali posameznikov naj pridejo potom naše zadruge v skupno blaginjo!

Pozivljamo vse šole, naj nam naznajo, koliko in katerih učil, samoučil in šolskih potrebščin si najprej žele. Predvsem hočemo ustreči najnujnejšim potrebam in zahtevam.

Vse šole, učiteljstvo in učit. društva pozivljamo k pristopu. Delež po 100 dinarjev je plačati takoj ali pa v štirih zaporednih mesečnih obrokih. Upravni svet je za leto 1920. določil vpisnine 5 dinarjev.

Tvornica učil in šolskih potrebščin v Ljubljani,

Frančiškanska ulica št. 6.

Učiteljski kongres v Beogradu.

Seznam udeležencev smo z 10. t. m. zaključili in odposlali v Beograd, da spodaj vse potrebno oskrbe. Vseh udeležencev je 100. Ker nam pa je znano, da bi se še marsikdo prijavil, zbiramo prijave še nadalje, in smo že opozorili tovariše v Beogradu, da odpošljemo še en naknadni seznam.

Kdor se torej namerava še prijaviti, naj to stori takoj, ker odpošljemo ta naknadni seznam 20. t. m. in bo s tem prijava h kongresu zaključena.

Oni tovariši (-ice), ki imajo v dobi kongresa še šolo (važno za štajerske udeležence!), naj si izposlušajo potrebni dopust pri okraj. šol. svetih, ki imajo pravico podeliti dopust do 14 dni. Naj to store takoj, da ne bo potem prepozno!

Oni, ki so se prijavili ustno (iz Ljubljane in bližnje okolice), naj vpogledajo v tajništvo v seznam, ako so podali vse potrebne podatke!

Natančnejši program glede potovanja z vsemi podrobnostmi v eni prihodnjih števk.

Strokovno tajništvo Zaveze.

Spominjajte se rezervnega sklada „Zaveze“!

ZA REZERVNI SKLAD ZAVEZE.

Prostovoljni organizacijski davek.

(Sklep upravnega odbora Zaveze z dne 27. decembra 1918.)

LVI. izkaz.

Po 200 K: Sestrazrednica v Cirkovicah. Po 50 K: Cepuder Lev — Melinci v Prekmurju. Po 37 K: Kernc, Skorpil in Lajovic — Tržič. (Nadkronice za april, maj in junij 1920). Po 20 K: Marija Claricijeva in Gizela Eklova — Novo mesto. Po 6 K: Stefanija Čehova — Sp. Šiška. Po 5 K: Grašič Franc — Sp. Šiška. — Današnji izkaz 338 K. Prej izkazanih 22.154 K. Skupaj 22.492 K.

Ivan Petrič,

Ljubljana, VII., Gasilska cesta 172.

Listnica uredništva.

O. F. v Sl. B. — Seveda lahko potuje sestra Vaše kolegije na kongres. Naj jo takoj prijavi!

Izdajatelj in odgovorni urednik:

Fran Marolt.

Last in založba „Zaveze jugoslovanskega učiteljstva“.

Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Štev. 246/0.

Razpis učiteljske službe.

Z dovoljenjem višjega šolskega sveta se razpisujeta v stalno nameščenje na tri razrednice v Svetinjah:

1. mesto nadučitelja;

2. mesto učitelja ali učiteljice;

Pri obeh mestih je prosto stanovanje.

Pravilno opremljene prošnje naj se vlagajo po predpisani službeni poti do dne 30. junija 1920

pri krajnem šolskem svetu v Svetinjah, p. Ivanjokovci pri Ormožu.

Okrajni šolski svet ormoški dne 1. junija 1920.

Dr. Pirkmaier, s. r. Predsednik:

Naši himni:

1. Lepa naša domovina.
2. Bože pravde.

Dvoglasno s spremljevanjem harmonija za šolsko mladino priredil Fran Marolt. Cena 1 krona. Naročila sprejema le Učiteljska tiskarna

Doprni kip v naravni velikosti
blagovestnika Jugoslovanske Matice
SIMONA JENKA
po originalu prof. ALOJZIJA REPIČA
prodaja komac po 100 K
Učiteljska tiskarna v Ljubljani
Frančiškanska ulica št. 6.
Važno za vsa narodna kulturna društva.

Knjigarna „Učiteljske tiskarne“ v Ljubljani

Frančiškanska ulica 6. — Podružnica: Simon Gregorčičeva ul. 2.

se priporoča za nabavo vsakovrstnih znanstvenih in leposlovnih knjig, mladinskih spisov in šolskih potrebščin.

Dokler traja zaloga priporočamo osobito sledeče knjige: po znižanih cenah:

Dr. Osvold: Srednješolska vzgoja	po K	6'—
G. Majcen: Metodika zemljepisnega pouka	„	3'—
Ant. Rudež: „Gluhonemi“. Zgodovina in sedanja metoda njih vzgojeslovja	„	5'—
Jon Baukart: Marko Senjanin — Slov. Robinson, broš. vez.	„	14'—
Henrik Podkrajšek: Pomočniška izkušnja za rokodelske obrte. Porabna tudi za obrtnonadaljevalne šole. Cena broš.	„	12'—
Nadalje:		
Slike regenta Aleksandra, lepo izvršene, vel. 50×68 cm	„	20'—
Črnilo za šole in urade v steklenicah po 1 liter	„	14'—
„ „ „ v manjših steklenicah	„	5'70
Rdečilo „ „ „ v malih steklenicah	„	2'50

Načrt zakona o narodnih šolah za kraljestvo Srbov, Hrvatov in Slovencev.

(Na temelju zakonskega načrta „Prosvetnega odbora“ v Beogradu predelala „Zaveza jugoslov. učiteljstva v Ljubljani“.)

I. Smoter narodnega šolstva.

Čl. 1. Smoter narodnega šolstva je, da vzgoji dečo v narodnem in versko-etničnem duhu, jo pripravi za državljansko življenje ter ji ustvari podlagi socialnega narodnega mišljenja, da širi prosveto in pismenost v narodu in ga vzgaja telesno.

Čl. 2. Vsaka narodna šola je javen zavod, katerega pohaja lahko mladina kakršnegakoli veroizpovedanja. Za narodne manjšine se ob dovoljenem številu šoloobveznih otrok ustanove državne manjšinske šole.

II. Vrste narodnih šol.

Čl. 3. Narodne šole se delé v otroška zabavišča, osnovne in nadaljevalne šole, socialno-skrbne šole in vadvnice ter strokovno-osnovne (meščanske) šole.

Čl. 4. Izvzemši zabavišča je šolanje v narodnih šolah obvezno. Obveznost v osnovnih in tem odgovarjajočih šolah je osemletna.

Prehodna določba: Za pokrajine, kjer osemletna šolska obveznost v osnovni šoli še ni bila uveljavljena, se za dobo 10 let po uveljavitvi tega zakona obveznost lahko zniža, a najmanj na 6 let.

Čl. 5. Pouk v narodnih šolah je brezplačen. Vse potrebne knjige in drugi šolski pripomočki se vsem otrokom preskrbujejo iz državnih sredstev.

Otroci se vzgajajo v narodni šoli v okoliših, kjer prebivajo; če prebivajo starši izven države, v okoliših, ki ga ti izberejo.

Čl. 6. Najvišje število učencev za vsak razred narodne šole in za vsako učno osebo je 40. Če je v začetku šolskega leta v kakem razredu vpisanih več kot 40 otrok, se mora takoj otvoriti nov razred, in sicer začasni. Če mora trajati ta začasni razred nepretrgoma tri šolska leta, se takoj izpremeni v stalni razred. Ako je imel razdeljeni razred več oddelkov, so razdeljeni razredi postopni razredi.

Čl. 7. V zabavišču se sprejemajo otroci z dovršenim 4. letom. V krajih, kjer ni zabavišča, se pri osnovni šoli lahko pripravljajni razred, pri katerem pa obisk ne šteje v šolsko obveznost.

Čl. 8. Učenci, ki se uradno izkažejo, da so z uspehom dovršili osnovno-strokovno šolo, služijo pri stalnem kadru krajši čas.

Čl. 9. Socialno-skrbne šole in zavodi prevzemajo vzgojo in skrbstvo manj razvitih, duševno ali telesno abnormalnih, pravno pokvarjenih in zanemarjenih otrok.

Čl. 10. Vadvnice se priključijo učiteljskim in sprejemajo otroke do določenega najvišjega števila po določenem svojem šolskem okolišu.

Čl. 11. Ustanavljanje zasebnih učilišč in vzgojevališč se ne dovoljuje, če ustanovljena se čimprej poddržajo. Pri zasebnih zavodih, ki se jim kot takim pusti pravica javnosti, se ta pravica v gotovih dobah revidira.

Zasebna učilišča in vzgojevališča morajo odgovarjati naslednjim zahtevam:

a) upravitelji in učitelji takih zavodov se morajo izkazati z usposobljenostjo za učiteljsko službo na javnih šolah iste vrste in morajo biti pravno neomeđevani;

b) učni načrti se morajo z ozirom na učno snov skladati vsaj z načrti, ki so veljavni za javne šole iste vrste;

c) niti v vzgoji niti v pouku ne smejo zasebni zavodi zasledovati tendenc, ki bi bile v nasprotju z pravostjo ali z državno mislijo;

d) zavod mora odgovarjati vsem higijskim predpisom.

Zasebni zavodi pa, ki bi ne bili v skladu z zakoni, kjer bi se pokazale nepravne ali socialne hibe ali kjer bi bilo ogroženo zdravje učencev, se od višje šolske oblasti zapro.

Domači pouk se dovoljuje le za otroke, ki so iz zakonitih vzrokov oproščeni šolskega pouka.

III. Otvarjanje in vzdrževanje šol.

Čl. 12. Vse narodno šolstvo v vsakem oziru vzdržuje država.

Osnovno šolo je dolžna ustanoviti država povsod, kjer je v okolišju 3 km od kraja, koder naj šola stoji, vsaj 40 šoloobveznih otrok. Pri posebno uvaževanju vrednih razmerah (slučajih) tudi pri manjšem številu; to zlasti tedaj, če želé prizadejati starši.

V goratih krajih, kjer v določenem okolišju ni dovolj števila šoloobveznih otrok in je tem zaradi oddaljenosti in neugodnih potoj obisk redne šole otežkočen, se ustanove potovalne šole. Na teh potovalnih šolah poučujejo potovalni učitelji (učiteljice). Vsakemu potovalnemu učitelju so pridružene dve ali tri take šole. Na vsaki poučuje letno dvakrat po 10–6 tednov. Učni načrti se morajo temu času primerno priključiti.

Za vsako potovalno šolo se mora pripraviti primerna učna, za potovalnega učitelja pa primerna stanovanjska soba; skrbeti se mora tudi, da se more učitelj primerno prehraniti.

Strokovnoosnovna (meščanska) šola se ustanovi povsod tam, kjer je dosti otrok za popolno osemrazrednico; sme pa se ustanoviti tudi tam, kjer ljudstvo želi imeti tako šolo, a bodi v vsakem šolskem okolišju najmanj ena.

Zabavišča se ustanavljajo po krajevnih potrebah in kjer ljudstvo to želi.

Socialno-skrbne šole se otvarjajo po potrebi za posamezna šolska okolišja.

Za gluhoneme in slepe se ustanavljajo posebni državni zavodi.

Organizacijo socialno-skrbistvenih šol ter zavodov za gluhoneme in slepe določijo posebna naredba s pridržkom, da sodi šolstvo in učiteljstvo pod naučno oblast.

Otvorjanje novih šol odreja šolska oblast na predlog okrožnega šolskega nadzornika ali okrožnega šolskega odbora.

Čl. 13. Vsaka šola ima svoj šolski okoliš. Tega tvori mesto ali trg sam zase ali v zvezi z enim ali večimi seli, selo ali več sel in zaselkov; določa pa ga okrožni šolski odbor, oziroma se pri tem na krajevne razmere (pota, vode, hribovit svet i. dr.) šola se imenuje po kraju, v katerem je, a šolski okoliš nosi ime svoje šole.

Čl. 14. Država je dolžna, da postavlja, vzdržuje in v vsakem oziru preskrbuje narodne šole. V kritje stroškov za otvarjanje, vzdrževanje in

preskrbovanje narodnega šolstva potrebni znesek se mora sprejeti v vsakoletni državni proračun. Vsaka šola je primorana podajati letni proračun.

Višina rednega državnega prispevka se ravna po številu razredov, oziroma se tudi na krajevne razmere.

Šolsko blagajno upravlja šolski upravitelj. Pri vsaki šoli je dolžnost države še posebej:

- a) da plačuje šolske služe,
- b) skrb, da pohaja šolo vsa šoloobvezna deca in pomoč učiteljem v vseh šolskih poslih;
- c) da podpira vse prosvetne ustanove, s katerimi se širi pismenost med ljudstvom.

Sporazumno z ministrom za javna dela in po zaslišanju državnega prosvetnega odbora izdaja minister prosvete zgledne načrte in predpise za zgradbo šol. V šolah morajo biti po higijskih in pedagoških predpisih urejene učilnice in delavnice, telovadnice in potrebni kabineti, šolske kopalnice, pisarna šolskega upravitelja in učiteljska zbornica, stanovanje za šolskega slugo. Pri šoli mora biti dvorišče in igrišče, a v selih še najmanj $\frac{1}{2}$ ha zemljišča za šolski vrt in to v dobri ograji. V krajih, kjer ostajajo otroci čez opoldne v šoli, tudi obednica s kuhinjo in opevalnica, kjer pa pozimi stanujejo v šoli, še spalnice s potrebnim pohištvom.

Država lahko zahteva, da se za zidavo šole proti odškodnini uporabijo delavne sile in material, s katerim razpolaga občina, okrožje ali pokrajina. Primerno zemljišče za šolo i. dr. se lahko odkupi po zakonu o razlastitvi posestva.

Čl. 15. Pri vsaki šoli se lahko ustanovi šolski fond za podpiranje siromašnih otrok v svoji šoli in v namen prirejevanja šolskih ekskurzij.

V ta fond se stekajo dohodki šolskih prireditelj, daril, volil in ono, kar dajejo politične občine ali posamezni dobrotniki v ta namen.

S fondom gospodarji učiteljski zbor dotične šole po posebnih predpisih.

Prehodna določba glede učiteljskih naturalnih stanovanj: Učiteljskim ne pripada nikakor naturalno stanovanje. Kjer pa taka že obstojajo, jih uporabljajo v prvi vrsti starejši člani učiteljskega zbora z družino, a se jim ocenjena vrednost stanovanja odtegne od aktivitetne doklade.

IV. Vzgoja in pouk.

a) Zabavišča in pripravljajni razredi.

Čl. 16. Namen zabavišč in pripravljajnih razredov je, otroke vzgajati in jih z igro navajati k smotrenemu delu.

V zabaviščih in pripravljajnih razredih se vzgojuje moška in ženska deca zaeno.

Delovni čas in načrt za zabavišča in pripravljajne razrede se določijo s posebno naredbo.

b) Osnovna šola.

Čl. 17. Namen osnovnih šol je, da vsem otrokom v narodu dajo z vzgojo in s poukom trdni temelji za občo in za nadaljnjo šolsko izobrazbo.

V osnovnih šolah se načeloma poučujejo moška in ženska deca skupaj; le v industrijskih krajih in v mestih se šole lahko ločijo v deške in dekliške.

Čl. 18. Za vzgojo in pouk na osnovnih šolah skrbijo učiteljsko teh šol, za zdravstvo med šolsko mladino pa šolski zdravnik, ki ga nastavlja in nagrada po posebnih predpisih šolske oblasti.

Čl. 19. Učni predmeti na osnovni šoli so: verouk; materinski jezik; čitanje in pisanje, slovnica, pravopis in spise, slovstvo; računstvo in merstveno oblikoslovje; najvažnejše iz prirodoznanstva ter iz zdravstva ter iz prirodoznanstva — oboje s prirodoznanstvenimi vajami; zemljepis in zgodovina s posebnim ozirom na svoj narod in domovino ter njeno ustavo; (pouk v računstvu in v realijah naj se oziroma na narodnogospodarske razmere) risanje in lepomis; petje, po možnosti glasba, telovadba in otroške igre.

Raztegenje se poučujejo dečki v deških, deklice v dekliških ročnih delih, v najvažnejšem iz narodnega gospodarstva, oziroma gospodinjstva in iz vzgoje, v čemer jih poučujejo zato usposobljene učne osebe.

Čl. 20. Učni obseg teh predmetov določa učni načrt z ozirom na število razredov. Pouk se lahko razširi tudi na druge, dozdaj neimeno-vane neobvezne učne predmete.

Metoda pri pouku je prosta, a vedno v soglasju z metodničnimi znanstvenimi pridobitvami.

Normalne učne načrte za osnovne šole kakor tudi šolski in učni red za nje določa po predlogih učiteljskega naučnega upravitelja. Učni načrti, kakor tudi šolski in učni red se lahko izpreminjajo po časovnih razmerah. Temeljno načelo za ves pouk v šolah je, da bodi vedno v soglasju z znanstveno ugotovljenimi resnicami.

Učni jezik na osnovnih šolah more biti samo materinski jezik šoloobveznih otrok. Višja šolska oblast uredi v svojem območju organizacijo osnovnih šol tako, da se temu načelu v narodnostno mešanem ozemlju najpogostneje ugoti tudi za narodnostne manjšine, vendar pa je tudi v vseh drugojezičnih šolah obvezen pouk v jeziku, navadnem v območju dotične šolske oblasti.

Učna snov se v osnovnih šolah razdeli na posamezna šolska leta, v katerih hodijo otroci v šolo, tako, da je po možnosti vsako šolsko leto učna stopnja zase. Vsaka osnovna šola bodi brez oziroma na število otrok najmanj dvorazredna.

Čl. 21. Kako naj se šolska mladina razdeli na razrede in oddelke, je odvisno od števila otrok, vendar pa velja načelo, da mora biti vsaka šola najmanj dvorazredna.

Čl. 22. V šolah se smejo uporabljati samo one knjige in učila državne ali privatne založbe, ki jih ob sodelovanju učiteljskega predlaga pokrajinska šolska oblast in jih odobri minister prosvete.

Seznam teh knjig in učil se objavlja v službenem listu pred začetkom šolskega leta.

Izbira knjig, ki se pripisujejo za posamezne šole, pripada okrožnemu učiteljskemu zboru.

Čl. 23. Šolsko leto se pričenja s 16. septembrom in traja nepretrgoma 10 mesecev.

Vsakešnje olajšave v šolskem obisku so izključene.

Prosti dnevi v šolskem letu se določijo s posebno naredbo.

Pouk se vrši vsednevno ali nerazdeljeno dopoldansko; način razdelitve učnega časa se potom okrožnega šolskega sveta ureja začetkom šolskega leta za vse leto. Poldnevni pouk se ne dovoljuje; uvede se sicer lahko v sili, a okrožni šolski nadzornik mora skrbeti zato, da je ta provizorij kar najkrajši.

Čl. 24. Kakor osnovne šole so urejene vadvnice in veljajo zanje isti predpisi.

c) Nadaljevalne šole.

Čl. 25. Namen nadaljevalnih šol je, da utrdijo znanje, pridobljeno v osnovni šoli in ga razširijo po življenjskih potrebah dotičnega kraja.

Nadaljevalne šole so organizirane del osnovnih šol in so ločene v deške in dekliške nadaljevalne šole.

Tip nadaljevalnih šol je dvojen: podeželski in obrtnotrgovski.

Podeželske nadaljevalne šole so prvo leto po dovršeni osnovni šoli obvezne, drugo neobvezne. Pouk v njih traja od 1. novembra do 31. marca po trikrat na teden in po enkrat na teden v polletnem tečaju se vrše praktične vaje. Obrtnotrgovske nadaljevalne šole obiskujejo obrtni in trgovski vajenci ter mladoletni industrijski delavci, dokler niso v svoji straki izprašani. Ves pouk v nadaljevalnih šolah se vrši le podnevi; nedelje in prazniki so pouka prosti.

Izveti od obiska nadaljevalnih šol so oni otroci, ki obiskujejo kako strokovnoosnovno (meščansko), srednjo ali obrtno šolo ali tečaj, ki lahko nadomestijo izobrazbo nadaljevalne šole.

Učno snov in učni načrt za nadaljevalne šole predpisuje šolska oblast s sodelovanjem učiteljskega in gospodarskega, (trgovskega, obrtnega) zvez, oziroma se pri tem na gospodarske prilike dotičnega kraja.

e) Strokovnoosnovne (meščanske) šole.

Čl. 26. Naloga strokovnoosnovnih (meščanskih) šol je, da podajajo izobrazbo, ki nadkriljuje ono osnovne šole, osobito z ozirom na potrebe narodnogospodarskega življenja v svojem okolišju in da nudijo pripravo za študij na raznih strokovnih šolah.

Šolanje na njih traja najmanj 4 leta in se sprejemajo vanje učenci, ki so z dobrim uspehom dovršili 5. šolski letnik osnovne šole.

Strokovnoosnovne (meščanske) šole so ločene po spolu, lahko pa so tudi mešane.

Vsaka strokovnoosnovna (meščanska) šola je samostojen zavod, ki ima lastnega upravitelja (upraviteljico).

Čl. 27. Učni predmeti strokovnoosnovne (meščanske) šole so:

Verouk; učni jezik; čitanje, slovnica in pravopis, spise in pouk v korespondenci, slovstvo; in srbohrvatsko; en živ taj jezik (po krajevnih potrebah); računstvo z enostavnim knjigovodstvom; geometrija in geometrijsko risanje; prirodoznanstvo; prirodoznanstvo — (vse prirodoznanstvo s prirodoznanstvenimi vajami); zemljepis in zgodovina s posebnim ozirom na zgodovino naroda in domovine, ustava; prostoročno risanje; lepomis in stenografija; petje, po možnosti glasba; telovadba in mladinske igre.

Raztegenje se poučujejo dečki v deških, deklice v ženskih ročnih delih, v domačem gospodarstvu, oziroma gospodinjstvu in o vzgoji, v čemer poučujejo posebej zato usposobljene učne osebe.

Uvedejo se lahko še drugi, neobvezni predmeti in se s šolami združijo posebni strokovni tečaji, ki se smatrajo za organske dele strokovnoosnovne (meščanske) šole; njihove učne načrte in učno gradivo predpisuje ob sodelovanju učiteljskega zbora dotične šole šolska oblast.

Čl. 28. Normalne učne načrte za strokovnoosnovne (meščanske) šole, kakor tudi šolski in učni red za nje določa po predlogih učiteljskega naučnega upravitelja. Temeljno načelo za učni načrt je to, da odgovarja splošnemu namenu strokovnoosnovnih (meščanskih) šol, a se oziroma tudi na posebne krajevne, prirodne, družabne, narodnogospodarske in kulturne razmere šolskega okraja. Učni načrti, kakor tudi šolski in učni red se lahko izpreminjajo po časovnih potrebah.

Osnovno načelo za ves pouk je, da bodi vedno v soglasju z znanstveno ugotovljenimi resnicami.

Čl. 29. Katere od ministrstva prosvete aprobirane učne knjige in učila se na dotični šoli rabijo, določa učiteljski zbor šole.

V. Učenci.

Čl. 30. V I. razred osnovnih šol se sprejemajo otroci z dovršenim 7. letom. Ako so duševno dovolj razviti in je v šoli dovolj prostora, se sprejemajo lahko tudi otroci, ki dopolnijo 7. leto v prvi polovici šolskega leta.

V narodne šole se sprejemajo otroci le začetkom šolskega leta, razen če so se s starši ali z njihovimi namestniki preselili.

V I. razred vpisuje otroke šolski upravitelj, ki vodi tudi matične posele.

Čl. 31. Učenci in učenke so ves čas svojega šolanja dolžni redno pohajati narodno šolo. Te dolžnosti so oproščeni:

1. otroci, ki hodijo v kako višjo ali strokovno šolo, v kolikor so te šole urejene tako, da nadomeščajo pouk v osnovnih ali strokovnoosnovnih (meščanskih) šolah;

2. otroci, zdravniško dokazano obremenjeni s telesno ali duševno boleznijo ali hibo, ki ovira njihov obisk v normalnem šolstvu ali sicer onemogoča udeležbo pri pouku; ti se oddajajo v socialno-skrbne šole, oziroma v tozadevne specialne zavode;

3. otroci, ki se poučujejo doma ali v zakonito dovoljenih zasebnih zavodih.

Čl. 32. Šolske zamude se računajo poldnevno. Učitelj zapisuje zamude in opraviči tiste, ki so nastale iz zakonito opravičljivih vzrokov, a neopravičene dostavlja okrajnemu šolskemu nadzorniku.

Za opravičljive zamude veljajo vobče:

1. otrokova bolezen;

2. z nevarnostjo prenosa združeno obolenje oseb, ki stanujejo z otrokom v istem gospodarstvu ali po okoliščinah v isti hiši;

3. bolezen staršev ali drugih domačih, če je otrokova postrežba potrebna;

4. smrtni ali drugače izredni slučaj v družini ali v sorodstvu;

5. slabo vreme, ki bi ogrožalo otrokovo zdravje;

6. nemogoča pot.

Poraba otroka za domača, poljedelska ali obrtna dela ni opravičljiv vzrok.

Za neopravičene zamude se kaznujejo roditelji, odgovorni varuhi ali oni, ki jemljejo otroka v službo ali na delo; in sicer za prve tri dni v šolskem letu z opominom, a potem z globo enega dinarja za vsak šolski dan; za daljših 30 dni se globa zviša na 3 dinarje dnevno, ako pa otrok še po tem času ne hodi v šolo, se mu sodnijsko postavi varuh. Učenčevim roditeljem, ki plačujejo pod 15 dinarjev neposrednega davka, se denarna globa lahko izpremeni v zaporno kazen.

Šolsko kazen izreka okrajni šolski nadzornik in jo izvršuje davčna oblast.

Čl. 33. Otroške šolske uspehe in njihovo vedenje se vpisuje v katalog dvakrat v letu, in sicer koncem vsakega polletja. Ti redi se vpisujejo tudi v knjižico, ki jo dobi vsak otrok ob vstopu v šolo. Učenec z nezadostnimi redi ponavlja razred.

Koncem šolskega leta se vrši na vsaki šoli šolska razstava otroških izdelkov ter se dovoljuje tudi javni izpiti, a brez obdarovanj.

Učenec, ki z uspehom dovrši osnovno in nadaljevalno šolo, se izdajajo odpustnice. Za duplikat odpustnice se zahteva kolkovina in taksa, ki se določijo naredbenim potom.

Čl. 34. Ako učenec boleha na neozdravljivi ali taki trajni bolezni, ki bi bila nevarna za so- učenca, se lahko izbrši iz šole.

Čl. 35. Otroci, ki se poučujejo doma ali v zasebni šoli, morajo polagati na koncu šolskega leta izpit na državni narodni šoli. Za ta izpit se plača učiteljem, ki izprašujejo, takso, ki se določijo naredbenim potom.

Kdor se ne bi pokoril temu, se kaznuje z globo od 50 do 300 dinarjev v korist državni blagajni. To kazen izreka okrožni šolski nadzornik in izvršuje jo davčna oblast.

Izpiti koncem šolskega leta se vrše pod predsedništvom šolskega nadzornika. Za te izpite plačajo odobniki šol dnevne šolskemu nadzorniku. Izpraševala, ki jih izdajajo zasebne šole svojim učencem, so veljavna le tedaj, če jih je podpisal šolski nadzornik.

VI. Učitelji (vzgojitelji).

a) Priprava.

Čl. 36. Vzgojiteljice na zabaviščih in v pripravljajnih razredih so otroške vrtarice.

Učitelji osnovnih in nadaljevalnih šol so upravitelji, redni učitelji, začasni učitelji in pomožni učitelji za posamezne strokovne predmete.

Na strokovno-osnovnih (meščanskih) in socialno-skrbistvenih (specialnih) in enakih šolah se nastavlajo: upravitelji, redni učitelji in pomožni učitelji za posamezne strokovne predmete.

Na vadvnicah smejo poučevati samo redni učitelji.

V slučaju potrebe se dodele v službovanje na strokovno-osnovnih (meščanskih) šolah, socialno-skrbistvenih in enakih šolah tudi za te šole neizprašani redni učitelji osnovnih šol, a najdalje za dobo treh let.

Čl. 37. Na moških, ženskih in mešanih narodnih šolah lahko poučujejo učitelji in učiteljice. Na mešanih šolah so lahko upravitelji možki ali ženske, na moških šolah so lahko samo možki in na ženskih samo ženski upravitelji.

Čl. 38. Poučevanje v verouku se poveri duhovnikom dotičnega veroizpovedovanja proti nakazani nagradi. Učitelji javnih šol se nikakor ne morejo prisiliti k temu, da bi kakorkoli sodelovali pri pouku verstva ali pri verskih vajah in pobožnostih šolske mladine.

Ako ima veroučitelj z verskimi vajami vred najmanj toliko tedenskih ur rednega pouka, kolikor je predpisanih za rednega ali začasnega učitelja dotične šole, ga šolska oblast lahko imenuje za začasnega ali rednega učitelja.

Za verske vaje je pri tem všteti eno tedensko uro.

Čl. 39. Na vseh narodnih šolah se nastavlja le posvetne učne osebe, ki so državljani države SHS.

Čl. 40. Začasni učitelj (učiteljica) osnovne šole je lahko vsak, ki je z uspehom dovršil študij na kakem državnem učiteljskem.

Prvo leto se morejo nastavit na najmanj trirazrednico, kjer jih šolski upravitelj uvaja v šolsko službo. To leto velja za poizkusno leto. V njem se da mladim učiteljem prilika, da spoznajo praktično šolsko delovanje, zlasti v elementarnem razredu in se uvedejo tudi v administrativno poslovanje šole. Pristojni okrožni šolski nadzorniki so dolžni, da se prepričajo o primernem izpolnjevanju gorenljega in pospešujejo to z odkazovanjem gotovih učnih nalog, v kateri namen se izdajo posebna navodila naredbenim potom.

Čl. 41. Za rednega učitelja (učiteljico) osnovne šole imenuje šolska oblast za časne učitelje (učiteljice) potem, ko jim je bila priznana učna usposobljenost in če so sprejeti v stalež državnega učiteljskega.

Redni učitelji so lahko stalno ali začasno nameščeni.

Čl. 42. Izpraznjena upraviteljska mesta se takoj razpišejo. Za stalnega upravitelja lahko imenuje šolska oblast samo redne učitelje.

Začasno zasedanje izpraznjenih upr

za čas potrebe vse dolžnosti začasnih učiteljev. Redni učitelji lahko postanejo šele po treh letih uspešne službe. O začasnem nameščenju take učne osebe odločuje pokrajinska šolska oblast. Ta prehodna določba velja samo za dobo 10 let po uveljavljenju tega zakona.

Cl. 44. Otroška vrtarica (zabavilja) in učiteljica ženskih ročnih del je lahko oseba, ki je dosegla usposobljenost za ta poklic.

Po dveh letih uspešne službe se lahko imenujejo otroške vrtarice in učiteljice ženskih ročnih del za stalne, če je mesto, za katero prošijo, stalno.

Cl. 45. Za redne (strokovne) učitelje strokovno-osnovne (meščanske) šole in specialnih šol (socialno-skrbstvene šole: za slepce, gluhoone, duševno zaostale in podobne) se lahko imenujejo tisti redni učitelji osnovnih šol, ki so dosegli usposobljenost za svojo stroko, včevši pri tem učitelje tujih jezikov, telovadbe itd., če imajo zadostno število ur in zadostno usposobljenost za te šole.

Redni učitelji na teh šolah so lahko stalno ali začasno nameščeni.

Cl. 46. Upravitelj strokovno-osnovne (meščanske) ali kake specialne šole lahko postane le redni (strokovni) učitelj take šole.

Cl. 47. Za pomožne učitelje posameznih strokovnih predmetov na strokovno-osnovnih (meščanskih) in specialnih šolah se lahko nameščajo sposobne osebe, da poučujejo posamezne predmete.

b) Pravno razmerje učiteljstva.

Cl. 48. Služba na narodnih šolah je javna državna služba. Pri izvrševanju svoje učiteljske službe je učitelj uradna oseba.

Izključeni od učiteljske službe so oni, ki so bili od kazenskega sodišča obsojeni in so izgubili pasivno volilno pravico v občinski zastope.

Cl. 49. Vsi stalni in začasni učitelji na narodnih šolah so državni uradniki.

Cl. 50. Vsi službeni prejemniki stalnega in začasnega učiteljstva, osnovnih, nadaljevalnih, strokovno-osnovnih (meščanskih) in specialnih šol, strokovnih učiteljev na učiteljskih, vadniških učiteljev, učiteljice ženskih ročnih del, otroških vrtaric in vsem tem kategorijam enakih, prejemki upokojenega učiteljstva in proskrbja učiteljskih vdov in sirot popolnoma odgovarja tozadevnim določbam za državno uradništvo, za katere se zahteva analogna izobrazba ter se s prejemki tega tudi avtomatično regulirajo. Sorazmerno za vsako kratkratni poviški aktivnega učiteljstva se zvišujejo prejemki že vpokojenega učiteljstva.

Redni strokovni učitelji strokovno-osnovnih (meščanskih) šol dobivajo za 30% višjo temeljno plačo, kakor jo imajo učitelji osnovnih šol z isto službeno dobo. Ta povišek je s temeljno plačo vred včevšen v pokojnino. Pri določitvi činovnih razredov, pri napredovanju v višjo plačilno stopnjo in za določitev pokojnine se vračunajo vsa službena leta, prebita na osnovnih šolah.

Redni učitelji osnovnih šol, ki so dodeljeni v službovanje na strokovno-osnovne (meščanske) in specialne šole, dobivajo poleg svojih prejemkov kot redni učitelji osnovnih šol še 15% poviška svoje temeljne plače, ki pa ni vračunljiv v pokojnino.

Vadniški učitelji uživajo enake udobnosti kot strok-osnovni (meščanski) učitelji, ne oziraje se na to, ali imajo usposobljenost za meščanske šole ali ne.

Enako se uvrste vsi učitelji, ki imajo poleg usposobljenosti za osnovne šole tudi strokovno usposobljenost za poučevanje posameznih predmetov za višje organizirane šole in so stalno nameščeni na učiteljsko, strok-osnovni (meščanski) šoli ali kak specialni šoli ter poučujejo isti predmet (tj. jezike, telovadbo, glasbo).

Redni učitelji na specialnih šolah (socialno-skrbstvenih: za slepce, gluhoone, slaboumne, i. dr.), ki so strokovno usposobljeni in nameščeni na kakem takem zavodu, prejemajo doklade, plače in udobnosti kakor (strokovni) meščanski učitelji. Poleg tega veljata dve in pol leti službe na zavodu za tri službena leta.

Začasno nameščeni učitelji na šolah, spadajočih v 2., 3., 4., 5. in 6. odstavek, prejemajo enako plačo kot stalni učitelji, a se jim ta ne vračuna v pokojnino, dokler niso stalno nameščeni.

Nekvalificirano učiteljstvo na osnovnih šolah uživa prejemke kot uradniški pripravniki iste kategorije, v katero spada učiteljstvo na šoli, kateri so prideleni.

Potovanja učitelji in učiteljice ženskih ročnih del, ki poučujejo na večih šolah, prejemajo potnino po predpisih za državne uradnike istega činovnega razreda.

Pomožni učitelji za posebne strokovne predmete na osnovnih šolah in pomožni učitelji za posamezne strokovne predmete na strokovno osnovnih (mešč.) in specialnih šolah dobivajo nagrado po urah, kakor določajo tozadevne navedbe.

Najvišja stopnja za stalne učiteljice ženskih ročnih del, otroških vrtaric in enake, je kategorija državnega uradništva, ki odgovarja stopnji z dovršeno strok. osn. (mešč.) šolo, oz. z dovršenimi 4 razredi srednje šole. V to vrsto spadajoče, začasno nameščene osebe imajo enake dohodke, kakor državni uradniški pripravniki iste kategorije.

Cl. 51. Upravitelji narodnih šol, izvzemši otroške vrtce, prejemajo opravilne doklade, ki se stalnim upraviteljem vračuna v pokojnino. Opravilnina znaša do trirazrednice letnih 300 dinarov, za vsako vzporednico, oziroma vsak naslednji razred, po 50 dinarov na leto. Upravitelji strok-osn. (meščanskih) in specialnih šol dobivajo za 30% zvišano opravilnino, vračunljivo v pokojnino.

Učitelji, ki začasno nadomeščajo upravitelje narodnih šol, prejemajo upraviteljsko nagrado v izmeri opravilne doklade za dotično šolo, ki ni vračunljiva v pokojnino.

Upravitelje otroških vrtcev prejemajo opravilno doklado letnih 150 dinarov. Od treh razredov naprej se opravilnina zvišuje sorazmerno z opravilnino ostalih narodnih šol.

Za vodstvo internata pri specialnih zavodih prejema upravitelj poleg gori omenjene opravilne doklade še posebno doklado, ki se vračuna v pokojnino. Višino te doklade določa navedba, ki govori o organizaciji tega šolstva.

Cl. 52. Učiteljice so v plači popolnoma enake z učitelji. Za učitelje vseh vrst narodnih šol veljajo isti pokojninski predpisi, kakor za ostale državne uradnike.

Cl. 53. Do avtomatičnega napredovanja in pokojnine imajo pravico le redni učitelji, stalne vrtarice in stalne učiteljice ženskih ročnih del. Popolno pokojnino dosežejo učitelji narodnih šol po dokončanem 35 službenem letu. V ta čas se računa tudi služba pred usposobljenostjo.

Cl. 54. Za disciplinarno postopanje naprav učiteljstvu narodnih šol veljajo isti disciplinarni predpisi kakor za ostale državne uradnike.

Cl. 55. Začasne učitelje, nekvalificirane učitelje in pomožne učitelje za posamezne strokovne predmete na osnovnih šolah, začasne učiteljice ženskih ročnih del in začasne otroške vrtarice imenuje okrožna šolska oblast. Začasne učitelje imenuje za rednega učitelja pokrajinska šolska oblast.

Cl. 56. Stalno nameščenje dosežejo redni učitelji osnovnih šol potom razpisa, ki se objavlja v službenih novinah. Mesto razpisa okrožna šolska oblast, ta tudi izbere izmed kompetentov tri prošilce in jih predloži pokrajinski šolski oblasti na izbiro in v stalno potrjenje.

Šolska oblast je dolžna vsako zavrnitev prošnje utemeljiti.

Učitelje na strok-osnovnih (meščanskih) šolah, specialnih šolah in vadnicah nastavlja v vsakem slučaju pokrajinska šolska oblast.

Za razpisano službo se lahko javijo vsi redni učitelji, ki so dosegli učno usposobljenost za dotično vrsto šolstva.

Pri oddaji mesta se ozira v prvi vrsti na kvalifikacijo in službeno dobo, a pri enaki kvalifikaciji in službeni dobi se da prvenstvo prošniku, katerega rodovinske zadeve v to opravičujejo.

Cl. 57. Učitelj, ki je dosegel stalno mesto, se lahko premesti:

1. na lastno prošnjo;
2. kazensko po obsodbi disciplinarnega sodišča;
3. ako se opusti njegovo učiteljsko mesto. V tem slučaju se mora namestiti vsaj na enakovrednem mestu.

V poslednjem slučaju ima učitelj pravico stalnosti v onem kraju, kamor ga je premestila šolska oblast.

Ako se učitelja prestavi iz kakega kraja zaradi opustitve šole ali posebnih odločkov. (Cl. 57/3.) ima pravico, da se brez razpisa vrne, ako se sistemizira tekom šolskega leta učno mesto v istem kraju.

Cl. 58. Kazenskim potom premeščeni učitelji se ne morejo potegovati za mesto, od kjer so bili odstranjeni in sploh ne morejo prositi za premešitev, dokler ne pretečejo tri leta, odkar je stopila odločitev disciplinarnega sodišča v veljavo.

Cl. 59. Za službene potrebe je uporabljati posebe za to nastavljene okrajne substitute in mlajše samske učne osebe z večrazrednic.

Cl. 60. Po razpisu nezasedena in prazna mesta, ki se sistemizirajo tekom šolskega leta, popolnjuje šolska oblast začasno z novimi učitelji.

Cl. 61. Koliko ur je dolžan učitelj osnovne in nadaljevalne šole poučevati tedensko, se ravna po urniku, ki je predpisan za normalne razmere razreda, v katerem poučuje dotični učitelj, a najvišje število tedenskih ur sme znašati za učitelja osnovne šole le 24.

Maksimalno število ur za učitelje na vadnicah se določa naredbenim potom.

Maksimalno število ur na otroških vrtcih določa urnik.

Za učiteljice ročnih del velja ista učna obveznost, kakor za učitelje na osnovnih in nadaljevalnih šolah. Pot se vračuna v obvezno število ur, in sicer 4 km za eno uro po splošnem uradnem kilometerskem razkazu.

Za učitelje in upravitelje specialnih šol določa maksimalno število ur tozadevna navedba (opravilnik).

Za učitelje strok-osnovnih (meščanskih) šol brez razlike stroke je maksimalno število tedenskih ur 20; za upravitelje najmanj štirirazrednih strok-osn. (meščanskih) šol znaša najvišja učna dolžnost 10 tedenskih ur, vsak razred, oziroma vzporednica naprej zniža to učno dolžnost za dve uri tedensko.

Upravitelji osnovnih šol imajo navadno svoj samostojni razred, so pa upravičeni posamezne učne ure v svojem razredu oddati drugim učnim osebam iste šole. Njih učna dolžnost znaša na dvorazrednicah, oziroma z vzporednico — 21, tri-razrednicah, oz. vzp. — 18, štirirazrednicah, oziroma vzp. — 16, petrazrednicah, oz. vzp. — 14, šest- do osemrazrednicah, oz. vzp. — 12, za vsak nadaljnji razred ali vzporednico po 2 uri manj tedensko.

Nadure se honorirajo posebe, kakor se to določi naredbenim potom. Učitelji osnovne šole se lahko nakaže največ pet tedenskih ur preko gori navedene maksimalne dolžnosti; onemu strokovno-osnovnih (meščanskih) šol pa največ 3 ted. ure preko gori navedene maksimalne dolžnosti učiteljem, ki morajo popravljati v svoji stroki otroške izdelke, se včevstejo 3 ure za popravo.

Načeloma naj opravlja vsak učitelj na šoli določeno maksimalno število tedenskih ur.

Učitelj, ki poučuje v nadaljevalni šoli, je odvezan pouka v osnovni šoli. Učitelje za nadaljevalno šolo določi po predlogu domače učiteljske konference okrožni šolski nadzornik.

Cl. 62. Delo učitelja v šoli in njegovo prosvetno delo izven šole ocenjujejo upravitelj, nadzornik in za to določena komisija po predpisih, ki se v ta namen izdajo. Ocena se z motivacijo vpiše v kvalifikacijski list. En izvod tega lista se nahaja pri šolski upravi in se pošlje ob premešitvi za učiteljem upravi nove šole, drugi izvod ostane pri okrožnem šolskem nadzorniku. Učitelj ima vsak čas pravico vpogleda in prepisa svojega kvalifikacijskega lista.

Za vse organe, ki imajo vpogled v kvalifikacijo, je uradna tajnost o njej obvezna.

Upravitelju vpiše kvalifikacijo v kvalifikacijski list okrožni šolski nadzornik.

Proti oceni z nezadostnim redom se učitelj lahko pritoži v roku 14 dni na pokrajinsko šolsko oblast, ki ukaže ponovno inšpekcijo in odredi za to drugo strokovno osebo. Pritožba je dopustna tudi v slučaju, ako smatra učitelj svojo oceno za krivično. Kakor zgoraj, se tudi tu odredi ponovna inšpekcija.

Leto, v katerem je dobil učitelj oceno dela nezadostno, se ne bo računalo za prihodnje periodično povišanje plače, toda ta izguba ne vpliva na kasnejše napredovanje.

Cl. 63. Katera postranska opravila so nezdržljiva z učiteljskim stanom določajo na predlog učiteljskih zborov učiteljske zbornice, pri čemer velja načelo, da se smejo smatrati kot taka le opravila, ki jemljejo ugled ali škodujejo učiteljskemu stanu ter ovirajo šolsko službo.

Cl. 64. Državnim uradnikom se računa za slučaj vstopa v učiteljsko službo, ako so sicer izpolnili predpisane pogoje, vsa službena leta, dosežena v drugih strokah. Učiteljem, ki preidejo v druge kategorije državne službe, se računa v pokojnino in napredovanje čas, ki so ga prebili v učiteljski službi.

Ves čas, ki so ga prebili učitelji narodnih šol v vojaški službi, se šteje brez prikrajšave v učiteljsko službeno dobo in napredovanje.

Učiteljem, ki so službovali na zasebnih šolah s pravico javnosti, a so sprejeti v stalež dr-

žavnega učiteljstva, je včeti v pokojnino in napredovanje tudi službena doba na zasebnih šolah.

Cl. 65. Za učiteljske dopuste veljajo isti predpisi kot za državne uradnike in se izvedejo naredbenim potom.

V študijske svrhe se dobe tudi lahko izredni daljši dopusti.

Za ves čas svojega dopusta prejema učitelj polno plačo in ima pravico do posebne podpore, če izkaže, da mu je provzročala nadaljnja izobrazba izredne stroške.

Cl. 66. Višja šolska oblast je uravničena iz službenih ozirov upokojitvi vsakogar, ki je dosegel polno službeno dobo, a sam ne prosi za upokojitve.

Cl. 67. Plače, pokojnine, nagrade, stanarino, potnino in selitvene stroške dobivajo učitelji narodnih šol iz državne blagajne.

Učiteljstvu nakazuje njegovo plačo pokrajinska šolska oblast. Ta oblast je tudi odgovorna za hitro nakazovanje in redno plačevanje.

Učitelju narodnih šol pripadajo isti selitveni stroški, kakor drugim uradnikom istega činovnega razreda.

Prehodna določba: Vse dosedaj pridobljene pravice ostanejo prizadetim osebam ohranjene.

Dolžnosti.

Cl. 68. Učitelji narodnih šol so dolžni izvrševati vse zakonite predpise in odredbe šolskih oblastí.

Cl. 69. Kadar se učitelj prvič uvede v službo, se zapriše kakor ostali državni uradniki.

Učitelja uvede v službo upravitelj.

Cl. 70. Učitelj lahko zapusti učiteljsko službo samo tedaj, ako se njegova odpoved upošteva. V nasprotnem slučaju se mu ne bodo vračunala prejšnja leta, ako zopet nastopi službo. Odpoved se lahko javi na koncu šolskega leta in takrat mora biti upoštevana; odpoved, javljena v začetku šolskega leta, ni treba, da bi bila upoštevana, toda ako se upošteva, ne more dobiti učitelj tekom leta drugega mesta.

Ako učitelj brez dovoljenja izostane iz svoje službe 7 dni v kraju ali 15 dni izven kraja, ali ako brez zadostne opravičbe ne nastopi nove službe v 15 dneh od dneva nameščenja ali premešitve, se smatra, da je zapustil učiteljsko službo in njegovo mesto se razpiše kot izpraznjeno.

VII. Uprava in nadzorstvo.

Cl. 71. Upravo in nadzorstvo nad narodnimi šolami vrše:

1. a) prosvetni minister z državnim šolskim svetom,
- b) državna učiteljska zbornica;
2. a) pokrajinski šolski svet,
- b) pokrajinska učit. zbornica;
3. a) okrožni šolski nadzornik z okrožnim šolskim svetom,
- b) okrožna učiteljska zbornica;
4. a) šolsko upraviteljstvo,
- b) učiteljski zbor;

Cl. 72. Šolska okrožja in šolski okoliši se ustanavljajo po potrebi brez ozira na politično razdelitev. — Prvi po načelu, da tvori 80—100 razredov eno šolsko okrožje.

Cl. 73. Stanovska učiteljska vprašanja spadajo pred okrožne, pokrajinske in državne učiteljske zbornice. Te so upravna in izvrševalna oblast učiteljskih skupščin.

Cl. 74. 1. a) Državni šolski svet: delokrog državnega šolskega sveta določa ustava in zakonodaja,

b) Državna učiteljska zbornica je najvišja prizivna inštanca proti odločbam pokrajinskih okrožnih učiteljskih zbornic. Delokrog ji določa državna učiteljska skupščina.

Cl. 75. Državna učiteljska zbornica sestoji:

- a) iz 1 stalnega šolskega uradnika-jurista, ki ga imenuje državni šolski svet;
- b) iz 1 stalnega uradnika-pedagoga, ki ga imenuje na terno-predlog državne učiteljske skupščine državní šolski svet,
- c) zastopniki učiteljstva, voljeni na 6 let od državne učiteljske skupščine, in sicer 1 za otroške vrtce, 2 za osnovne, 1 za strokovno-osnovne (meščanske), 1 za nadaljevalne, 1 za socialno-skrbstvene šole. Urad državne učiteljske zbornice je priključen k državnemu šolskemu uradu.
- Cl. 76. Vsakih šest let se vrše pod vodstvom predstojnika pedagoško-didaktičnega oddelka v narodno-šolskem in narodno višje-šolskem oddelku naučnega ministrstva skupščine odposlanec pokrajinskih skupščin v svrhu sklepanja o vseh državnih, narodnega in narodno višjega šolstva se tičočih vprašanjih. (Državne učiteljske skupščine si izdelujejo svoj lastni gibljivi opravilnik.)

2. Pokrajinski šolski svet in pokrajinska učiteljska zbornica:

a) Pokrajinski šolski svet.

Cl. 77. Šolsko upravo in nadzorstvo v posameznih pokrajinah vrši pokrajinski šolski svet s sedežem v glavnem pokrajinskem mestu.

Člani pokrajinskega šolskega sveta so:

1. predsednik, voljen od srednje-šolskega učiteljstva in potrjen od ministrstva prosvete za dobo 6 let,
2. podpredsednik, voljen od pokrajinske učiteljske skupščine in potrjen od ministrstva prosvete za dobo 6 let; vsakdo more biti voljen samo v 2 zaporednih dobah,
3. administrativni poročevalci pokrajinskega šolskega sveta,
4. pokrajinski šolski nadzorniki za narodne in srednje šole,
5. dva voljena zastopnika srednješolskega učiteljstva (z namestnikoma),
6. štirje voljeni zastopniki (z namestniki) učiteljstva narodnih šol, sorazmerno porazdeljeni na vse kategorije narodnega šolstva,
7. dva profesorja vseučilišča,
8. zastopnik zdravstva, ki ga odpošlje zdravniška zbornica,
9. 1 zastopnik in 1 zastopnica socialnega skrbstva, ki se smatrata kot zastopnika staršev,
10. 1 zastopnik ljudstva, voljen od trgovske-obrtnice zbornice in kmetijske družbe,
11. referent za telesno vzgojo, predlagan od osrednje telovadne zveze.

Člane (razen pod 1. in 2.) potrdi prosvetni minister za dobo 3 let.

Pod 1., 2., 3. in 4. označeni člani tvorijo izvršilni in administrativni urad pokrajinskega šolskega sveta.

Cl. 78. Delokrog pokrajinskega šolskega sveta:

1. rešuje načelna pedagoško-didaktična vprašanja narodnih šol,
2. izvršuje nadzorstvo nad narodnimi šolami, okrožnimi šolskimi nadzorniki in sveti,
3. posveča pažnjo narodni izobrazbi vobče in prosvetno-človekoljubnim zavodom posebe,
4. imenuje, namešča, premešča in upokojuje učitelje narodnih šol ter skrbi za izplačevanje učiteljskih prejemkov,

5. predlaga po zaslišanju učiteljstva prosvetnemu ministru imenovanja okrožnih in pokrajinskih šolskih nadzornikov.

6. sestavlja proračun.

7. skrbi za zidavo, razširjenje in vzdrževanje narodnih šol,

8. skrbi, da se šolski zakoni in naredbe točno izvršujejo,

9. obvešča prosvetnega ministra o upravi in stanju šol in izdaja vsako leto tiskano poročilo o stanju šol.

Poslovnik si določa pokrajinski šolski svet sam.

Cl. 79. Pokrajinska učiteljska zbornica sestoji:

1. iz enega stalnega šolskega uradnika-jurista, ki ga imenuje državni šolski urad,
2. iz enega stalnega uradnika-pedagoga, ki ga imenuje na terno-predlog pokrajinske učiteljske skupščine pokrajinski šolski urad,
3. zastopniki učiteljstva, voljeni na 6 let od pokrajinske učiteljske skupščine, in sicer 1 za otroške vrtce, 2 za osnovne, 1 za strokovno-osnovne (meščanske), 1 za nadaljevalne, 1 za socialno-skrbstvene šole. — Urad pokrajinske učiteljske zbornice je priključen pokrajinskemu šolskemu uradu.

Delokrog pokrajinske učiteljske zbornice:

1. posreduje stik učiteljstva s pokrajinskimi šolskimi sveti,
2. daje utemeljena strokovna mnenja o vseh načelnih pedagoško-didaktičnih vprašanjih narodnih šol, o učnih načrtih, knjigah in učilih, vprašanjih uredbe prosvetno-humanih zavodov in narodne izobrazbe,
3. stavlja iniciativne predloge o vprašanjih uredbe in uprave narodnih šol,
4. predlaga ob razpisu učiteljskih služb iz števila kompetentov pokrajinskemu šolskemu svetu učiteljske osebe v imenovanje,
5. sodeluje ob premeščanju in upokojitvi učiteljev narodnih šol,
6. pripravlja učne načrte in knjige narodnih šol,
7. nadzoruje narodne šole v administrativnem oziru po svojem strokovnjaku.

Cl. 80. Okrožni šolski svet sestoji iz:

1. okrožnega šolskega nadzornika kot predsednika,
 2. zastopnika okrožnega odbora, voljenega iz tega,
 3. treh zastopnikov učiteljstva, voljenih od učiteljstva narodnih šol v okrožju,
 4. po tri zastopnike ljudstva, voljeni od avtonomne uprave,
 5. zastopnika zdravstva,
 6. zastopnika telovadne zveze,
 7. skrbstvenega sodnika.
- Vsi ti zastopniki so voljeni od tozadevnih okrožnih korporacij; kjer pa teh ni, pošlje kot svojega zastopnika v okrožni šolski svet osrednje zvezno vodstvo iz svojih članov v dotičnem okraju. — Vsak zastopnik ima svojega namestnika, ki se udeležuje sej, kadar je zadržan zastopnik. — V osebnih zadevah učiteljstva glasujejo le okrožni šolski nadzorniki in zastopniki učiteljstva.

Mesta, v katerih je najmanj 80 učiteljev narodnih šol, tvorijo sami zase šolsko okrožje. V tem slučaju vstopi v okrožni šolski svet namesto okrožnega načelnika župana, a namesto okrožnih zastopnikov 5 odbornikov, ki jih izbere mestni občinski svet. — O volitvah in premembah v svetu se obvešča pokrajinski šolski svet. Podpredsednika in tajnika voli odbor iz svoje srede za leto dni.

Poslovnik si določa okrajni šolski svet sam. Člani odbora, ki žive izven kraja, kjer se vrše seje, dobivajo iz državne blagajne odškodnino potnih strokov in dnevnice.

Na seji se morajo izčrpati vse točke dnevnega reda.

Cl. 81. Delokrog okrožnega šolskega sveta, v kolikor ta ni označen na drugih mestih v zakonu:

1. skrb za napredek vseh šol in drugih prosvetnih naprav in zavodov v okraju, posebno pa snovanje in popolnjevanje okrožne učiteljske knjižnice in zapisnik vzornih učil,
2. skrb, da vrše šole svoje dolžnosti po tem zakonu,
3. izvrševanje vsega administrativnega in eksekutivnega šolskega dela v okrožju,
4. potrjevanje položenih računov za potnino članom okrožnega šolskega sveta,
5. potrjevanje sestave in delitve šolskih občin in v tem slučaju odločevanje o razdelitvi šolskega imetja.

Cl. 82. Okrožna učiteljska zbornica. Njeni člani so:

- a) stalni šolski uradnik-jurist, ki ga imenuje pokrajinski šolski urad,
- b) stalni šolski uradnik-pedagog, ki ga imenuje na predlog okrožne učiteljske skupščine pokrajinski šolski urad,
- c) zastopniki učiteljstva, ki jih voli na 3 leta okrajna učiteljska skupščina, in sicer 1 za šolske vrtce, 2 za osnovne, 1 za strokovno-osnovne (meščanske), 1 za nadaljevalne in 1 za socialno-skrbstvene šole.

Delokrog okrožne učiteljske zbornice:

- a) posreduje stik učiteljstva z okrožnim šolskim svetom,
- b) predlaga učiteljstvo za začasno nameščenje in sestavlja status učiteljstva,
- c) nadzoruje šole v administrativnem pogledu po svojem strokovnjaku.

Cl. 83. Upravitelj.

V delokrog upravitelja, v kolikor tega že zakon sam ne določa, spada:

1. dopisovanje šolskih uradov med seboj in z ostalimi oblastmi,
2. poleg svojega učiteljskega posla upravljanje šole in nadziranje reda, pouka in vzgoje,
3. objavljanje naredb šolskih in drugih oblasti ter skrb za njih izpolnitev,
4. uprava šolske imovine,
5. vodstvo dela v učiteljskem zboru,
6. obveščanje nadzornika o celokupnem stanju šole koncem vsakega četrtrletja, po potrebi tudi češče.

Cl. 84. Učiteljski zbor.

Vse učiteljstvo ene šole tvori učiteljski zbor. Predsednik zbora je upravitelj.

Vsak učitelj je dolžan prisostvovati sejam učiteljskega zbora. Upravitelj obvešča okrajnega šolskega nadzornika o delu učiteljskega zbora.

Delokrog učiteljskega zbora določa pokrajinski šolski svet na predlog učiteljske zbornice.

Šolski nadzorniki.

Cl. 85. Vse šole, prosvetne in umetniške naprave upravlja in nadzira ministrstvo po svojih organih, ki so:

1. Pokrajinski šolski nadzorniki

Število pokrajinskih šolskih nadzornikov se ravna po številu šol in učiteljev, kar se določi s posebno naredbo.

2. Okrožni šolski nadzorniki, za vsako okrožje po eden.

3. Nadzorstvo specialnih šol določa tozadnevni opravljalnik.

Sedež pokrajinskih šolskih nadzornikov je pri pokr. šol. svetu, sedež okrožnih šolskih nadzornikov se krije s sedežem okrožnih šol. svetov.

Cl. 86. Imenovanje pokrajinskih in okrožnih šol. nadzornikov se izvršuje vedno le na predlog prizadetih učiteljskih zbornic. Nadzorniki se morajo jemati iz vrst onega učiteljstva, za katerega šole so določeni. Zbornice smejo predlagati take, ki so dobri učitelji in so se odlikovali na znanstvenem in prosvetnem polju. Za nadzorniško mesto se zahteva vsaj 20 letna službena doba. Nadzornik, ki je dopolnil zakonito število službenih let, ne more biti več nadzornik.

Pokrajinski in okrožni šol. nadzorniki so začasni in stalni. Stalni šol. nadzornikom se imenujejo začasni pokr. šol. nadzorniki po 4, začasni okrožni šol. nadzorniki po 3 letih nadzorniške službe, če so se v svojem začasnem službovanju izkazali sposobni.

Cl. 87. Za svoje opravilo prejemajo nadzorniki poleg plače kot učitelji letno določilo in sicer opravičilo in potnino, katerih višina se določi navedenim potem. Opravičilo se računa v pokojnino.

Cl. 88. Za izvrševanje administrativnih in pedagoško-didaktičnih poslov se pokrajinskemu šol. nadzorniku dodeljuje potrebno število učiteljev in okrožnih šol. nadzornikov.

Vsakemu okrožnemu šol. nadzorniku se dodeli potrebno število pisarniškega osebja.

Cl. 89. V kolikor delokrog okrožni šol. nadzornika še ni določen v tem zakonu, mu še pripada:

1. Administrativno nadzorstvo nad vsemi narodnimi šolami v njegovem okrožju, strokovno in instruktivno nadzorstvo nad vsemi zabavišči, osnovnimi in nadaljevalnimi šolami in nad vsemi podjetji za narodno prosveto v okrožju.

2. Skrbeti mora za izvršitev zakonov in naredb viš. šol. oblasti ter predlagati pokr. šol. svetu politna poročila o stanju šol in v svojem okraju in nasvete o izboljšanju omenjenega stanja.

Cl. 90. Za pokrajinske in okrožne šol. nadzornike se sklicujejo najmanj enkrat na leto nadzorniške seje, kjer se nadzorniki posvetujejo o vprašanjih, ki jim jih predloži šol. oblast, ali učit. zbornice, ali jih stavijo sami na dnevni red. Sklepe teh sej izvršuje pokrajinska šol. oblast skupno s pokr. učit. zbornico.

Učiteljske skupščine.

Cl. 91. Učiteljske skupščine so:

- a) državne,
- b) pokrajinske,
- c) okrožne,
- d) domače.

Vrše se:

- a) Državne, vsakih 6 let,
- b) pokrajinske, vsaka 3 leta,
- c) okrožne, vsako leto enkrat,
- d) domače, redno vsak mesec.

Domače skupščine so lahko tudi izredne ter naj se vrše, kadar se zdi šol. upravitelju samemu nužno potrebno, ali kadar jih predlaga ena tretjina zbora ter pisмено predloži razloge in označi dnevni red.

Cl. 92. Državne učiteljske skupščine so skupščine odposlancev pokrajinskih skupščin v svrhu pogovarjanja o vseh šolstva se tičočih vprašanjih. V njih se volijo tudi člani državne učiteljske zbornice.

Cl. 93. Pokrajinske učiteljske skupščine so skupščine odposlancev okrožnih

učit. skupščin. Naloga pokr. učit. skupščin je posvetovanje in sklepanje o sredstvih za povzdigo šolstva v območju pokr. šol. sveta, prireditve učnih načrtov, šolsk. in učnega reda v mejah zakonov, odobritev učnih knjig, stavljanje predlogov za zakonito ureditev vseh zadev, ki se tičejo narodnega šolstva in učiteljstva.

Razen tega volijo člane v pokraj. učit. zbornico ter odposlance v državno učiteljsko skupščino. Načeloma pride na vsakih 20 članov pokrajinske učit. skupščine po 1 odposlanec za državno učiteljsko skupščino; število pod 20 do 8 velja za 20.

Cl. 94. Okrožne učit. skupščine. Naloga teh skupščin je, da se posvetujejo o stanju narodnega osnovnega šolstva ter iščejo pota za njegov nadaljnji razvoj in napredek, oziraje se na lokalne potrebe, gospodarske, kulturne in družabne razmere sploh.

Na teh skupščinah, ki so nanje dolžni priti vsi učitelji v okrožju, se vrše tudi volitve učiteljskih zastopnikov v okrožni šolski svet, članov v okrožno učiteljsko zbornico ter odposlancev k pokrajinskimi učit. skupščinam. Načeloma pride na vsakih 30 učnih oseb 1 odposlanec za pokrajinsko učiteljsko skupščino; število pod 30 do 15 velja za 30.

Cl. 95. Vse skupščine volijo predsednika. Dnevni red določa učiteljska zbornica. Šolski nadzorniki so v skupščinah poročevalci za stanje šolstva, in sicer okrožni za okrožje, pokrajinski za pokrajino in odposlanec ministrstva za stanje šolstva v državi.

Sklepi okrožnih, pokrajinskih in državnih skupščin služijo šolskim oblastem kot podlaga za časni primerni razvoj narodnega šolstva. Povračilo stroškov in dnevnina obveznih udeležencev teh skupščin se uredi tako, da odgovarja dnevninam in potninam državnih uradnikov istega činovnega razreda.

Končna določba: Kjer je v zakonu govor o učiteljih, velja to enako za učitelje in učiteljice.

VIII. Učiteljska izobrazba.

A. Učiteljska.

Cl. 96. Dokler ni podlaga višjim razredom srednje šole enotna nižja srednja šola, ko prevzame ta učiteljsko izobrazbo diferencirani pedagoški oddelki višjega srednjega šolstva in vseučilišče, ima samostojno učiteljske 5 letnikov in nudi gojenecem (gojenkam) popolno teoretično in praktično izobrazbo za pouk na osnovnih šolah.

Vstop na vseučilišče je vsakemu absolventu učiteljskega prost.

Cl. 97. V I. letnik učiteljskega vstopajo dijaki, ki z uspehom dovrše 4 razrede srednje šole, oziroma štirirazredno strokovno osnovno (meščansko) šolo.

Otvorjanje šol, v katerih naj se učenci pripravljajo samo za učiteljska, ni dopustno.

V I. tečaj (letnik) se sprejme največ 35 gojencev (gojenk). Če jih je več, se otvori vzporednica. Nesposobnim gojencem (gojenkam) zabrani po I. tečaju lahko učiteljski zbor nadaljnji šolski obisk. V višjih letnikih (tečajih) se odpro vzporednice že, ako presega število gojencev (gojenk) 30.

Cl. 98. Učni predmeti so:

- verouk;
- pedagogika; vzgojeslovje in dušeslovje tudi z ozirom na abnormalnost, logika z ozirom na pedagogiko, didaktika in zgodovina vzgoje ter pouka;
- pedagoška praksa z ozirom na mladinsko skrbstvo; (dušeslovje s posebnim ozirom na mladinoslovje);
- metodika in praksa pouka;
- učni jezik (slovenščina in srbohrvaščina);
- en tuj jezik (po krajevnih razmerah);
- zemljepisje z geologijo;

Pripombe k gorenjemu načrtu.

Uvod.

V 38. šte. lanskega „Učit. Tov.“ je izšel v posebni prilogi „Načrt zakona o narodnih šolah za kraljestvo Srbov, Hrvatov in Slovencev“, izdelan od „Prosvetnega odbora“ v Beogradu. Na poziv „Zavezine“ delegacije se je pečalo s tem načrtom slovensko učiteljstvo v svojih okrajnih društvih ter po vestnem preučevanju pošiljalo „Zavezi“ svoje izpremenjene predloge. Pomenitni „Zavezin“ odsek za preustrojenje šolstva je v večih sejah obravnaval te predloge in končno sestavil načrt, ki ga prinašamo danes. Marsikatero učiteljsko društvo, marsikateri slovenski učitelj, ki je sam doprinal svoj predlog, bo morebiti razočaran, da je sklenil odsek prav nasprotno od tega, kar se je predlagalo. V pomirjenju je treba povedati, da je zastopal odsek tudi pri tej novi redakciji ono načelno stališče, ki ga je zavzemal že pri „Načrtu preustrojitve šolstva in narodne vzgoje“, izdanem v februarju 1919. Načrt „Prosv. odbora“ v Beogradu, ki je vobče upošteval le razne dosedanje dejanske šolske razmere, je narekoval pri sestavi novega načrta upoštevanje tudi teh razmer; storil smo to, v kolikor smo smeli storiti, ne da bi odnehal od svojega načelnega stališča.

Tudi sedaj, ko pritožujemo ta načrt, se zavedamo, da to ni načrt za šolski zakon, kakor si ga želimo. To je za oni šolski zakon, skupen za vse šolstvo, kakršnega terjamo, da bodi zaradi tega, ker mora biti vse narodno šolstvo enotna narodno-vzgojna in izobraževalna naprava. To bi moral skupni šolski zakon za vse šolstvo kazati že na zunaj. Dasi tedaj stojimo na stališču skupnega šolskega zakona, v katerem bi osobito radi poudarili idejo enotne nižje srednje šole, smo tudi v svojem novem zakonskem načrtu obravnavali od tega zakona le tisti del, katerega izvršitev v prvi vrsti pripada delokrogu učiteljstva, združenega v „Zavezi“, torej le šolstvo, ki ga zajema načrt „Prosv. odbora“ pod ime „narodno šolstvo“, to je otroška zabavišča, osnovno, strokovnoosnovno (meščansko) in nadaljevalno šolo, stališče učiteljstva teh šol in njegovo izobrazbo, kakor tudi urade, ki upravljajo in vodijo te šole. Razentega smo prevzeli v načrt še skrbstveno-socialne šole in zavode, kjer naj se vzgaja mladina, ki zaradi svoje abnormalitete ne more uspevati v obči šoli. To šolstvo si danes lasti socialni ministrstvo; če je v našem šolskem načrtu, je to zato, ker stojimo na stališču, da vse šolstvo, bodisi tega ali onega tipa, spada pod enotno upravo, če hočemo, da enotno služi svojemu skupnemu namenu.

* Sedanja „meščanska“ šoli pušča „Prosv. odb.“ to ime, dasi je to le prav ponesrečen prevod danes že tudi neizrazitega nemškega „Bürgerschule“. V svojem načrtu jo nazivamo „strokovno-osnovno“, kakor je to določila anketa viš. šol. sveta ljubljanskega v l. 1919. ker to ime res izraža njeno bistvo, da loče namreč podatki osnovno za praktično strokovno izobrazbo. Zaradi umevanja pristavljamo v () „meščanska“.

Načela.

Preden preidemo s svojimi opazkami na ta svoj delni načrt, omenjamo še glavna načela, ki jih zastopamo pri sestavi šolskega zakona.

1. Zakonova oblika. Tudi od delnega državnega šolskega zakona zahtevamo, da dá podlago za izenačenje vsega šolstva v državi. Izenačenje seveda ni uniformiranost, ker ta je sterilna ter napredka in razvoja neizvedljiva. Zato si ne bomo mislili šole zaradi zakona povsod tako enake, da bi n. pr. učitelj v Srbiji pod docela drugačnimi narodnogospodarskimi razmerami moral učiti deco prav tisto in samo tisto kakor učitelj v Sloveniji, kjer bo moral zopet biti pouk n. pr. na Gorenjskem drug kakor v Slovenskih Goricah itd. Šolsko delo kot tako je notranje polje prostega duševnega dela, uravnavajo ga le krajevne in prosvetne razmere, a ostane nevezano vsled zakona in naredeb.

Isto kakor s poukom je v vzgojo, za katero zakon pač lahko predpiše splošno smernico s tem, da označi v šolskem smotru narodnostno, versko ali drugačno vzgojo, ne more pa v tem oziru postaviti vsega šolstva do skrajnosti na isto merilo.

Skratka: nemogoče je vse šolstvo potisniti v isti klobuk, ker bi bilo tu premalo prostora za šolski razvoj, kakršen je potreben zaradi razvoja naroda in njegovih gospodarskih in prosvetnih razmer.

Tedaj tudi enotni šolski, kakor noben zakon ne sme vsega odločati sami, nego mora pripuščati svobodo, da v njegovem okviru odločajo v posameznih, na razmere se obračajočih slučajih tudi šolske oblasti, šolski zastopi, učiteljski zbori in posamezni učitelji. Popolnoma svobodno mora pustiti notranjost duševnega šolskega dela, urediti pa mora okvir zunanosti. Za pouk n. pr. se pač lahko predpiše, kaj naj se uči, svoboda pa mora biti dana za „kako“, ki se ureja le z običnimi smernicami. A tudi ta ureditev mora biti taka, da ne stoji v nasprotju s priznanimi znanstvenimi načeli, ki so merodajna za notranje šolsko delo.

Zakon mora napraviti mejo in ograjo, ki brani in ščiti, nareja jarke, preko katerih prehod prenapetost ne more, ter postavlja kantonske kamene in kazipote. Predvsem mora urediti pojme „moje“, „tvoje“, ustvariti gnotne in pravne temelje zunanjih šolskih okoliščin, imenovati sodelavce in jim povedati, kaj morajo v svoji službi vršiti. Življenju v šoli, vzgojnemu in učnemu delu, pripravljajo zakon varen in urejen prostor, preskrbujejo delavcu v šoli njegovo pravico, njegov kruh, ga čuva znotraj ter mu dovoljuje prosto gibanje napram zunanjim motenjem. In nič več. Kakršnegakoli vpliva od zunaj na znotraj, vpliva na vzgojno in učno delo v šoli, pa ne sme zakon dovoljevati nikomur razen tistim, ki jih sama za to določi in ki so po svojem zvanju zmogni presojati in nositi posledice tega vpliva.

Iz tega, da smo za zakon odločili pravzaprav le malo snovi in še to v najširšem obsegu, je razvidno, da pripravljamo za novi šolski zakon le okvirni zakon, ograjen prostor, primeren za svo-

zgodovina in ustavoznanstvo (sociologija); matematika s knjigovodstvom; prirodopisje z vajami; fizika in kemija z vajami; nauk o zdravju in zdravstvena pedagogika; prostoročno risanje; geometrijsko risanje; lepomisje; stenografija; telovadba in druge telesne vaje; petje, relativno obvezno cerkveno petje in glasba.

Na moških učiteljskih razentega kmetijstvo z narodnim gospodarstvom in moška ročna dela; na ženskih učiteljskih gospodinjstvo z vrtnarstvom, o kuhi, ženska ročna dela ter higiena dojenja s praktičnimi vajami v otroški bolnici.

Neobvezno: učenje živih tujih jezikov, pouk v strojeplju in dr.

Pouk v neobveznih predmetih in v specialnih strokah vodijo proti posebni nagradi le tozadnevni strokovnjaki.

Cl. 99. Splošna izobrazba, ki se dobiva na učiteljski, je enaka splošni izobrazbi, ki jo nudijo višji razredi srednjih šol (gimnazij, realk, realnih gimnazij).

Cl. 100. Praktično izobrazbo dobivajo gojenci (gojenke) v prvi vrsti na vadnicah. Vadnica je del učiteljske. Vadnice so enake petim samostojnim letnikom osnovne šole. Razredi naj štejejo le do 30 otrok. Hospitacije in poizkusi kandidatov (kandidatkin) se vrše tudi na drugih osnovnih (meščanskih) šolah.

Z učiteljski so združeni tudi otroški vrtci in tvorijo njihov organični del.

Cl. 101. Absolventi drugih srednjih šol se morajo smatrati, da so dovršili učiteljske, ako se eno leto vadijo na učiteljski in prisostvujejo pedagogiki.

Iz petega ali šestega razreda srednjih šol se morejo sprejemati dijaki v II. ali v III. letnik (tečaj) na temelju diferencialnega izpita.

Izobrazba na učiteljskih se zaključuje na isti način kot na drugih srednjih šolah.

Cl. 102. Vsak učitelj se smatra po dveh (treh) letih zadovoljivega službovanja za usposobljenega. Izkaz usposobljenja izdaja okrajni šol. nadzornik.

Cl. 103. Pripravi za usposobljenost na strokovnoosnovnih (meščanskih) šolah služijo dveletni vseučiliški tečaji, ki jih posejajo od šolske oblasti izbrani učitelji, usposobljeni za osnovne šole. Izpite polagajo lahko tudi učitelji, usposobljeni za osnovne šole, kot privatisti.

Predhodna določba. Dokler niso urejeni ti tečaji, se more doseči usposobljenost za strok.-osn. (mešč.) šole po najmanj 5 letnem službovanju s posebnim izpitom. Priprava na izpit se vrši tudi v posebnih tečajih na učiteljskih. Obseg snovi za tečaje in izpite določajo posebni predpisi, kjer naj se upošteva, da se razen običj predmetov kandidatom nudi prilika, da doseže usposobljenost za poučevanje strokovnih predmetov, s katerimi se bodo odlikovale strokovnoosnovne (meščanske) šole po svoji smeri (trgovski, kmetijski, tehniški itd.).

V doli obiskovanja tečajev se kandidati urijo v praktičnem šolskem delu na strokovni-osnovni (meščanski) šoli kot vadnici.

Obiskovalci tečajev morajo na koncu vsakega semestra polagati izpite iz predelane tvarine (v obliki kolokvija).

K izpitu se pripuščajo razen kandidatov, ki bi izvršili tečaj in ki so v tem času na seminarski način delovali praktično v zbirkah ali izdelovali pisemne naloge, tudi privatisti z isto predizobrazbo. Izobrazba na teh tečajih se zaključuje kakor običajno na vseučiliščih.

Cl. 104. Na ženskih učiteljskih naj se otvorijo industrialni tečaji, v katerih se vzgajajo in izobražujejo bodoče učiteljice ženskih ročnih del.

V osnovi teh tečajev je treba upoštevati poleg vseh panog ženskih ročnih del tudi umetno in oblačilno obrt, strokovno in krojno risanje ter pouk v gospodinjstvu in polnem obsegu. Tečaji morajo trajati najmanj dve leti.

Cl. 105. Podrobnejša določila o organizaciji učiteljske izobrazbe se izdajo navedenim potom; normalne učne načrte, kakor tudi šolski in učni red za učiteljska izdelajo strokovnjaki, vzeti iz vrst učiteljskega zbora teh šol.

Cl. 106. Vsa učiteljska so državni zavodi, vsak zavod pod lastnim vodstvom.

Učiteljski zbor tvorijo učitelji, ki so dovršili vseučilišče in z uspehom obiskovali eno leto pedagoški seminar.

Pri vsakem učiteljski se po možnosti osnuje dobro urejen internat, dijaški dom ali jedilnica.

B. Nadaljnja učiteljska izobrazba.

Cl. 107. V svrhu nadaljnje učiteljske izobrazbe ima vsaka narodna šola svojo priročno učiteljsko knjižnico.

V vsakem šolskem okrožju se ustanove okrožne učiteljske knjižnice in po možnosti okrožni pedagoški muzeji, katerih uprava se poveri odseku, ki ga izvoli okrožna učiteljska skupščina.

V območju pokrajinskega šol. sveta se osnuje osrednja znanstvena knjižnica in pedagoški muzej za svobodno uporabo učiteljstva narodnih šol. Njuna uprava se poveri odseku, ki ga izvoli pokrajinska učiteljska skupščina. S to osrednjo knjižnico so okrožne knjižnice in muzeji že osnovani od države ali od drugih korporacij, se njihovo delovanje podpira z rednimi državnimi subvencijami.

V svrhu nadaljnje učiteljske izobrazbe v pouku in v vzgoji prireajo šolske oblasti redne tečaje na vseučiliščih in na drugih višjih zavodih.

Obisk teh tečajev je brezplačen in zvezan z primernimi subvencijami.

Za nadaljnjo izobrazbo učiteljstva na kmetijskih, obrtnih in na trgovskih nadaljevalnicah se ustanove brezplačni in subvencionirani učiteljski tečaji na vzgledno urejenih poljedelskih, obrtnih in trgovskih šolah.

Cl. 108. Nadaljnji učiteljski izobrazbi služijo še naslednje naprave in uredbe:

a) pedagoške akademije in vseučiliški pedagoški seminarji kot učni in raziskovalni zavodi za človeški telesni in duševni razvoj. Kjer je le mogoče, se s temi zavodi združijo osrednje pedagoške knjižnice;

b) obisk drugih visokih šol, ki se njih predavanja in seminarji po potrebi razširijo s primernimi dopolnitvami vseučiliških oddelkov z ozirom na splošno in stanovsko učiteljsko izobrazbo;

c) s temi oddelki (b) združeno se ustanove vzgledne šole, obsegajoče vse kategorije od otroškega vrtca do vstevši srednjo šolo v svrhu poglobitve stanovske učiteljske izobrazbe vseh šolskih kategorij;

d) učne osebe, ki sodelujejo pri nadaljni učiteljski izobrazbi, prejemajo za svoje sodelovanje od države posebne nagrade;

e) vsak učitelj dobi po 5. letih praktičnega poučevanja dvomesečne dopuste v svrhu študij;

f) posebno nadarjeni učitelji dobe večkratne študijske dopuste in študijske podpore;

g) v svrhu skupnih poučnih potovanj se izdajo državne podpore;

h) v poučne svrhe se odredi za učitelje prostovoljna po železnih in parnikih.

Cl. 109. Podrobnejše odredbe z ozirom na nadaljnjo učiteljsko izobrazbo se izdajo tudi še navedenim potom.

Končna določba: Kjer je v zakonu govor o učiteljskih, velja to za moška in ženska učiteljska.

badno kretanje. Zakoni, ki obravnavajo preveč podrobnosti, navadno niso najboljši: presojevalec slučajev po razmerah je z zakonom pretesno vezan in mu je vzeta možnost lastnega presodka. A omenjeno svobodno kretanje v okviru zakona sme biti po besedilu zakona le tako, da je vsaka nepostavnost izključena: Zakon mora biti točen in jasen ter ne sme dopuščati nikake dvomnosti. Biti mora tedaj tak, da izravna razmere; če časih hipoma celo ovira razvoj, kar je pri mnogostranskem nasprotju do šole tudi mogoče, pa mora dovoljevati, da šoli priljazi činitelji z njim samim izsilijo napredek.

2. Zakonova vsebina. Po svoji vsebini mora biti zakon socialen in demokratiški: socialen zaradi vzgojnega in vsestranskoizobraževalnega namena šolstva, demokratiški zaradi ureditve šolstva na znotraj in na zunaj.

3. Ureditve šolstva v zakonu. Pri šolski ureditvi se moramo odločiti od dveh načel za eno: ali centralizacija ali decentralizacija šolske uprave.

Demokratsko urejena država bi si šolstvo morala decentralizirati ter tudi njemu dopuščati, da ima glavno oporo v najskrajnejše izvedenem demokratizmu. To pa je mogoče le tam, kjer je šolstvo dovolj razvito, da prenese tako upravo in pa, kjer so narodni interesi povsem na strani šolstva. Da pri nas ni ne prvo ne drugo, nam pove pogled po šolstvu v državi. Zato ne smemo iz kake ideologije z decentralizacijo dopuščati najskrajnejšo sredobeznost; stremiti moramo temveč po kreplji hrbenitni in ta bodi državna avtoriteta. To bi bila skrajna centralizacija, ki pa bi bila zopet največja nevarnost, da v birokratizmu okosteni šolstvo. Da pridemo tej nevarnosti v okom, mora centralizirano šolstvo prevzeti v se avtonomne (pokrajinske, okrožne) šolske zastope; čim postanejo narodovi interesi istovetni s šolskimi, bomo prvi, ki bomo zahtevali državno avtonomno upravo z lastnim državnim šolskim parlamentom. Dokler pa šolstvo v svojem razvoju ne doseže gotove stopnje enotnosti pa smo za to, da se dá državi šola, ki se avtonomno ureja po različnih krajevnih prilikah.

Ločitev šolstva od politične uprave in avtonomija šolstva je temeljni princip, ki se zrcali v vsem zakonskem načrtu. Poleg tega idejna centralizacija in administrativna decentralizacija, ki dobi z avtonomijo svoj razmah.

4. Šolska vzgoja v zakonu. Namen šole je vzgoja in pouk. Vzgojo mora dati šola tako, kakršno zahtevajo interesi one družbe, za katero otroka vzgaja. V prvi vrsti pa npravnstveno. V drugi vrsti je narodnostna in socialna vzgoja. Temelj za drugi dve je znan, za prvo pa je treba, da se izjavimo točneje.

Pred očmi je treba imeti, da sloni pri našem slovenskem plemenu npravnstvenost vobče na verstvu; trdimo pa, da te vzgoje cerkev nima sama v rokah, zato ji tudi ne priznavamo izključne vzgojne pravice, pač pa pravico za sodelovanje pri vzgoji. In to ji mora dati tudi zakon, ker mora pripuščati svobodo na vse strani. Šola

namreč le v svobodi lahko doseže svoj vzgojni namen. Le v svoji lastni svobodi lahko račun na to, da ji pri njenem vzgojnem delu lahko pomagajo starši otrok, cerkev, javnost in država. In le v svoji lastni svobodi sme pričakovati uspehov, ker si njena vzgoja ne bo nasprotovala v vzgojo doma, ne v vzgojo v cerkvi in ne v ono v javnosti; a tudi le v lastni svobodi bo lahko poravnala preostro nasprotstva med vzgojo doma in vzgojo katerekoli druge strani.

Ravno zaradi te vsestranske svobode sme zakon verski pouk izročiti le cerkvi, ne more pa siliti nikogar drugega k sodelovanju bodisi pri pouku, bodisi pri verski vzgoji.

Ker pa zahtevamo tudi, da vse šolstvo vzdržuje država, mora biti šola tudi zaradi državne avtoritete nad konfesijami.

Ko smo tako pregledali glavne zahteve, ki jih imamo do zakona kot takega, opozorimo lahko še na bistvo in pomen nekaterih poglavitnejših razločkov med našim dosedanjim šolstvom in med gorenjim zakonskim načrtom, primerjaje tega z načrtom „Prosv. odbora“.

Šolska obveznost bodi vsekakor osemletna. „Tolmač“ k načrtu „Prosv. odb.“ pravi, da bi bilo „idealno, da se osemletni obisk redne vsakdanje šole uvede po vsem našem državnem teritoriju“, a da se to „iz različnih, naposled iz ekonomskih razlogov še dolgo ne bo moglo doseči.“ Tudi naš načrt upošteva te razloge, a oni „dolgo“ se zapira s prehodno določbo, tako da za Slovenijo ne bi bilo nevarnosti, da bi se mogla osemletna šolska obveznost zniževati. Iz istega upoštevanja različnih razlogov smo dopuščali prehodno določbo tudi še na nekaterih drugih mestih v načrtu.

Nadaljevalne šole, ki jih hoče „Prosv. odb.“ uvesti kot dopolnilo za osemletno šolsko obveznost, postavljamo na stališče, ki je za nje pravilno. Prevzeti morajo strokovni življenjski pouk, ki ga osnovni šoli ne moremo napraviti deloma ne zaradi njenega obče izobraževalnega namena, jeloma ker so njeni gojenci zanj že nesposobni. Šele v letih, ko zapusti otrok osnovno šolo, postane sposoben in zrel za strokovno izobrazbo. Ta se mora naslanjati docela na življenje in mora upoštevati mestne (obrtne in trgovske) ter podeželske (kmetijske) razmere. Zato moramo imeti dvovrstne nadaljevalne šole: mestno, ki naj poglobi in razširi delo današnjih obrtno in trgovsko nadaljevalnih šol, in podeželsko, ki bi upoštevala poljedelstvo in živinorejo, vrtnarstvo in pod. Nadaljevalna šola naj bi sicer tvorila vez med šolo in življenjem vsaj do dovršenega 17. leta; iz ekonomskih čzirov bi to ne bilo lahko izvedljivo, zato terja naš načrt, da bodi podeželska nadaljevalna šola vsaj eno leto obvezna za vsakogar, ki se posveti kmetiskemu poklicu. Pozimi bi se poučevalo kake tri dni na teden, poleti bi se v gotovih dobah vadila vsa različna dela umnega gospodarstva. Pouk bi se vršil v prvi vrsti na zgledno urejenih posestvih. — Obrtno ali trgovsko nadaljevalna šola mora biti obvezna za vsakega vajenca, dokler ne postane pomočnik. A

tudi tu se mora premestiti pouk od večernih na podnevne ure ob delavnikih; izkušnje, ki jih imajo današnje obrtne in trgovske nadaljevalne šole, namreč kažejo, da pouk v večernih urah, ko je vajenec utrujen od celodnevnega dneva, ni kaj prida, za vzgojo pa je naravnost škodljivo, da se vajenci zvečer in v noči shajajo v šolskih prostorih.

Maksimalno število otrok za normalne narodne šole določa načrt za vsak razred 40. Za kraje, kjer takega števila ni in bi otroci zaradi oddaljenosti ali pomanjkanja hodnih poti sploh ne mogli obiskovati kake šole, se uredi **potovalno šole**.

Zasebnega šolstva in privatnega pouka tudi v tem svojem načrtu ne priznavamo, ker stojimo iz socialnih ozirov na stališču, da pohajaj vsak otrok le javno šolo. Za začetek pa ne bi kazalo, da se vsi zasebni zavodi takoj zapro, zato se tem še ne zabranjuje nadaljni obstoj.

Že zgoraj smo se izrekli za centralizacijo šolstva ter poverili vse upravne pravice do šolstva kot takega državi; naravna posledica prevzeta vseh pravic pa je tudi prevzete vseh dolžnosti, kakor to izkazuje načrt. V te dolžnosti spada predvsem postavljanje šolskih poslopij, vzdrževanje vsega šolstva in učiteljstva.

V čl. 25. načrta „Prosv. odb.“ se predpisujejo **šolske slovesnosti** in obdarovanje pridnih otrok. Z vzgojnega stališča v tem ne vidimo nič dobrega, ker je preveč zunanje. Nasproti temu postavljamo v svojem čl. 33. **razstave otroških izdelkov** in se dovoljujejo javni izpiti, a brez obdarovanj zato, ker zremo v takih razstavah, deloma tudi v izpitih močen vzgojevalni faktor: vpliv šole na

ljudstvo. Da se je v Srbiji šola narodu tako priljubila, so take razstave eden med vzroki: ljudstvo vidi v razstavah uspeh, zanj so izpiti nekaj konkretnega.

Glede **pravnega razmerja učiteljstva** se ne spuščamo v podrobnosti, ker so te itak razvidne iz načrta samega. Ipak moramo poudariti svoje načelno stališče: **učiteljstvo državnih šol je državno uradništvo z vsemi pravicami in dolžnostmi tega**. Kdor zre na posameznosti v načrtu s tega vidika, razume, da pri sestavi načrta ni bilo mogoče upoštevati najrazličnejših želj, ki jih je največje rodil pogled z domačega zvonika. Upoštevati bi se dale, če bi se hotelo učiteljstvo še separirati kakor ga je odsejala modra avstro-ogrška uprava: kot državni uradnik ne sme gojiti separatističnih teženj po osebni udobnosti. Iz istega vzroka smo izpustili iz načrta disciplinarni red, ki ga mora obravnavati obča službena pragmatika.

V čl., ki govore o **šolski upravi in nadzorstvu**, smo v nasprotju s starimi ureditvami, z načrtom „Prosv. odbora“ in s sedanji ureditvami. Zakaj črtati smo **krajni šolski svet, pokrajinsko šolsko oblast poleg višjega (pokrajinskega) šolskega sveta ter uvedli personalno avtonomijo učiteljstva**. Prvo smo storili iz prepričanja, da so krajni šolski sveti ob državnem vzdrževanju šolstva nepotrebna inštanca, kakor je poleg višjega (pokrajinskega) šolskega sveta ob centralizaciji šolstva nepotrebna še pokrajinska oblast. Drugo pa smo storili osebno z uvedbo **učiteljskih zbornic**, kar docela odgovarja demokratskemu duhu, ki ga terjamo za šolstvo.

Namen in ureditev zbornic je izražena v načrtu samem in ta ureditev pove tudi sama, da

si jih nikakor ne mislimo kot nekake šolske urade, kjer naj učiteljstvo prevzame birokratske vojke officialnih šolskih uradov v svoje roke. So to svobodne naprave, ki imajo trojno nalogo: 1. Dajati spodbudo za šolski razvoj in napredek šolskim uradom, ki preobloženi z administrativnimi posli nimajo vselej dovolj lastne iniciative; 2. čuvati učiteljske in šol. pravice pred birokratizmom; 3. samoupravno s predlogi urejevati učiteljske personalne zadeve. Že v pokojni Avstriji smo imeli napravo, ki bi načeloma lahko prevzemala del opravkov, ki jih odkazujemo učiteljskim zbornicam; bili so to „stalni konferenčni odbori“, ki pa, pritiskani od birokratizma, v svoji sterilnosti še oddaleč niso bili podobni onim.

Konec.

Toliko o zakonskem načrtu narodnih šol: **ta načrt danes še ne sme biti zaključen**, v njem so podane komaj smernice in marsikatera mora biti že izvedena, preden stopi načrt v veljavo kot zakon. Z zakonom samim bi bil prehod preoster in težko, da bi nam zakon mogel preokreniti tudi duha v šolstvu. Reformnih idej ne izvedejo zakoni, nego potrebe in prilike. Potrebe so tu, treba pa je, da jim nudimo možnost realizacije, kar pripravimo po dveh potih: 1. Da poglobimo učiteljsko izobrazbo, torej reformiramo od zgoraj navzdol, 2. da zainteresiramo za reformo narod, t. j. da reformiramo od zunaj, iz življenja, na znotraj.

Najnujnejša se nam zdi za zdaj prva pot: **preustrojitve učiteljske izobrazbe**. Načrt, ki ga priobčujemo, vsebuje tudi ta del; a prvi pogled nanj pove, da je ta del načrta **prehodnega zna-**

čaja, predhodnik obče šolske preustrojitve. Zato priporočamo, da se ta del za zdaj izvzame iz celotnega zakona ter obravnava kot prehodni zakon ali celo kot naredba, kot taka uredi vprašanje učiteljske izobrazbe in kot taka pripravlja pot definitivni šolski ureditvi. Tak postopek bo šolskemu razvoju kar največ koristil.

V podrobnosti načrta o preustrojitvi učiteljske izobrazbe se na tem mestu ne spuščamo, ker se nam ne zdi potrebno, da načrt ponavljamo; poudariti pa hočemo **načela**: 1. strokovna učiteljska izobrazba je mogoča le na podlagi dobre obče izobrazbe (vstop v učiteljska); 2. strokovna izobrazba bodi temeljita (več let strokovne izobrazbe); 3. birokratske formalnosti naj pri strokovni izobrazbi odpadejo (odprava splošnih izpitov). To troje smo imeli pred očmi, ko smo razvijali načrt.

Kot drugo nujnost, predidemo realizaciji šolske reforme smo imenovali zainteresiranje naroda. **Naroda**, t. j. ne političnih strank! V interesu šolstva moramo celo terjati, da te opuste vsako tozadevno zainteresiranje v narodu. Vsaka — pa prav vsaka — politična stranka zre namreč na šolstvo kot na domeno, ki se je lahko poslužuje kot agitačnega sredstva. Vsako politično agitačno sredstvo pa je demagoško in tako mora biti, če hoče imeti uspeh pri širokih masah, za tako pa nam je šola predobra, presveta. Da mislimo iskreno, nam gotovo verjame vsaj učiteljstvo, bodisi kateregakoli političnega ali svetovno kulturnega naziranja, zato tudi vabimo učiteljstvo kot prvo, da zainteresira narod za njegove dolžnosti napram preustrojitvi šolstva.

Pav. Flerš.

Udruženje jugoslovanskega učiteljstva (UJU).

(Osnutek pravil, izdelan od likvidacijskega odbora Zaveze jugoslovanskega učiteljstva v Ljubljani).

I.

Ime in sedež.

§ 1. Organizacija se imenuje Udruženje jugoslovanskega učiteljstva (UJU). Svoj sedež ima v Beogradu.

II.

Namen.

§ 2. Namen udruženja je:

- a) združitev vsega jugoslovanskega učiteljstva naše države v enotni stanovski organizaciji na osnovi državljske ter z jamstvom politične in verske svobode;
- b) pospeševanje in bramba duševnih, gmetnih, moralnih in pravnih interesov članstva in narodnega šolstva na podlagi enakopravnosti, socialne pravičnosti in demokratizma.

III.

Sredstva.

§ 3. Sredstva v dosego namena so:

1. redne in izredne skupščine;
2. stanovsko-politiški in izobraževalno-znanstveni tisk;
3. tovariške zveze s slovanskim učiteljstvom in z učiteljskimi udruženji drugih narodov;
4. izobraževanje članstva z ozirom na stanovske in strokovne potrebe;
5. ustanavljanje in podpiranje socialnih, vzgojno-izobraževalnih in pravovarstvenih društev in ustanov, ki so skladne z namenom udruženja;
6. osebno in pismeno posredovanje pri oblastih in korporacijah;
7. redni in izredni prispevki članstva; darila, podpore.

IV.

Ustroj.

§ 4. Osnova Udruženju so okrajna učiteljska društva, ki se upravljajo po svojih pravilih, sestavljenih po bistvu teh pravil.

§ 5. a) Na sedežih, kjer so pokrajinske višje šolske oblasti, so poverjeništa kot posredujoči činitelji med okrajnimi društvi in Udruženjem;

b) poverjeništa so v svojem območju tudi izvršujoči činitelji sklepov in naredb skupščin in glavnega odbora Udruženja;

c) poverjeništa imajo naloge zmiselno čemu III. (sredstva);

č) območja poverjeništev se krijejo z območji višjih šolskih oblasti.

§ 6. Glavni odbor Udruženja in poverjeništa izvršujejo svoje posle v uradih, ki se zovejo strokovna tajništva.

V.

Članstvo.

§ 7. Člani Udruženja so okrajna učiteljska društva, članstvo teh je članstvo Udruženja.

§ 8. Okrajno učiteljsko društvo prijavi svoj vstop v Udruženje potem pristojnega poverjeništa s tem, da predloži svoja pravila glavnemu odboru v odobrenje.

§ 9. Okrajno učiteljsko društvo izstopi iz Udruženja:

- a) ako prijavi svoj izstop;
- b) ako ne izvršuje v pravilih in v poslovnem redu označenih dolžnosti.

VI.

Uprava.

§ 10. Udruženje upravljajo:

- a) glavni odbor,
- b) poverjeništa,
- c) državne in pokrajinske skupščine,
- č) kongresi.

A.

§ Glavni odbor je:

- a) ožji,
- b) širji.

§ 12. V ožjem odboru je:

- a) predsednik,
- b) glavni tajnik,
- c) glavni blagajnik,
- d) glavni urednik glasila Udruženja,
- e) dva odbornika.

§ 13. V širjem odboru so poleg ožjega odbora:

1. in 2. podpredsednik,
- vsi poverjeniki.

§ 14. Vsak član glavnega odbora ima namestnika.

B.

§ 15. Poverjeništvu vodi poverjenik s sosvetom, ki je ožji in širji.

§ 16. V ožjem sosvetu je:

- a) poverjenik,
- b) strokovni tajnik,
- c) blagajnik,
- d) dva odbornika,
- e) glavni urednik pokrajinskega glasila.

§ 17. V širjem sosvetu so poleg ožjega sveta vsi predsedniki okrajnih učiteljskih društev.

§ 18. Vsak član sosveta ima namestnika.

C.

§ 19. Vsako leto se sestanejo glavni širji odbor, vsi širji sosveti in odposlanci pokrajinskih skupščin na državno skupščino. — Čas, kraj in dnevni red tem skupščinam določa širji glavni odbor.

§ 20. Vsako leto se sestane pokrajinska skupščina, ki sestoji iz pokrajinskega širjega sosveta in odposlancev okrajnih učiteljskih društev. — Čas, kraj in dnevni red tem skupščinam določa pokrajinski širji sosvet.

Č.

§ 21. Kongres vsega članstva Udruženja se vrši vsako tretje leto. — Čas, kraj in dnevni red kongresu določa državna skupščina.

D.

§ 22. Seje in zborovanja vseh upravnih zborov, navedenih v § 11. do § 20., so članstvu Udruženja pristopne, kadar ti zbori drugače ne sklenejo.

VII.

Delokrog.

§ 23. Delokrog glavnega odbora (ožjega in širjega) obsega:

- a) upravo in izvedbo vseh poslov, navedenih v členu III. ter v § 19. in 20.;
- b) sestavo poročila o delovanju poverjeništev (okrajnih učiteljskih društev) za vsako poslovno leto; poročilo izide v tiskanem letopisu;
- c) sestavo proračuna in poslovnih redov za poverjeništa, glavni odbor, skupščine, kongrese in razsodišča;
- č) imenovanje glavnega urednika glasila Udruženja;
- d) imenovanje strokovnega tajnika.

§ 24. Delokrog poverjeniških sosvetov določa § 5., točka b), c) in č). — V delokrog teh sosvetov spada tudi imenovanje glavnega urednika pokrajinskega glasila in imenovanje strokovnega tajnika.

§ 25. Delokrog državnih in pokrajinskih skupščin ter kongresov je izražen v členu II. in III. — Poleg naloge § 20. odobruje skupščina še račune, proračune in poslovnike. — Za skupščine in kongrese pripravljajo gradivo odseki, bodisi po lastni iniciativi, bodisi po predlogih članstva. — Podrobnejši delokrog odsekov določa poslovni red.

§ 26. Delokrog okrajnih učiteljskih društev določajo društvena pravila.

VIII.

Volitve.

§ 27. Volitve v upravo in nadzorstvo Udruženja izvrši državna skupščina z navadno večino glasov za dobo 3 let. — Potrebne nadomestne volitve se vrše vsako leto.

§ 28. Volitve v upravo in nadzorstvo pokrajinskega širjega sosveta in volitve odposlancev v državno skupščino izvrši pokrajinska skupščina z navadno večino glasov za dobo enega leta.

§ 29. Vse volitve se vrše z listki.

IX.

Upravni stroški.

§ 30. Članarino določa državna skupščina na podlagi proračunov okrajnih učiteljskih društev, poverjeništev in glavnega odbora.

§ 31. Državna skupščina določa, v kakem razmerju se deli članarina med okrajne učiteljska društva, med poverjeništa in med upravo Udruženja.

§ 32. Članstvo prejema za vplačano članarino osrednje glasilo in pokrajinsko glasilo ter pedagoško-znanstveno revijo.

X.

Nadzorstvo.

§ 33. Nadzorstvo uprave glavnega odbora ima 5 članov; nadzorstva uprave pokrajinskih sosvetov imajo po 3 člane. — Delokrog nadzorstev določajo poslovni redi.

XI.

Razsodišča.

§ 34. Razsodišča so: okrajna, pokrajinska in osrednje razsodišče. — Sestavo in delokrog teh razsodišč določajo posebni poslovni redi.

XII.

Razdruženje.

§ 35. Ako se Udruženje razdruži, se izroči vsa premoženja in nepremična imovina v varstvo ministrstvu prosvete, ki naj to imovino izroči novemu Udruženju z istim namenom in smotrom.

§ 36. Razdruženje more skleniti le kongres z dvetretjinsko večino.

Prehodne določbe.

1. Vse volitve za Udruženje in poverjeništa izvede 1. učiteljski kongres v Beogradu.

2. Okrajna učiteljska društva preosnujejo svoja pravila v zmislu teh pravil.

3. Vse dosedanje pokrajinske in deželne zveze likvidirajo takoj po ustanovitvi Udruženja, najkasneje do konca leta 1920.

4. Premična in nepremična imovina ter vse plačilne obveznosti pokrajinskih in deželnih zvez preidejo v upravo poverjeništev.

5. Osrednje glasilo Udruženja je „Narodna Prosveta“ v Beogradu.

6. Vsako poverjeništvu si lahko izbere, oziroma ustanovi svoje pokrajinsko glasilo.

7. Vse obstoječe pedagoške revije se preosnujejo v enotno osrednjo pedagoško-znanstveno revijo.

8. Želeti je, da dosedaj samostojne zadržne učiteljske ustanove stopijo v stik in sodelujejo z Udruženjem na podlagi, ki jo določa glavni odbor UJU sporazumno z upravami teh ustanov.

